

فهرست مطالب

مقدمه	۵
فصل اوّل : چهل حدیث درباره زیارت خانه خدا و	
وظایف زوّار	۱۱
فصل دوّم : چهل مسأله مهم و محلّ ابتلا	۵۱
فصل سوّم : بخشی از زیارات و دعاهاى مورد نیاز	
در مدینه و مکه	۷۵
زیارت معصومان (علیهم السلام) راهی به سوی خدا	۷۷
۱- زیارت رسول خدا (صلی الله علیه و آله)	۷۸
۲- زیارت حضرت فاطمه (علیها السلام)	۸۱

علیان نژادی، ابوالقاسم، ۱۳۴۳ -
همراه زائر / تألیف ابوالقاسم علیان نژادی. - قم: مدرسه الامام
علی بن ابی طالب (علیه السلام)، ۱۳۸۴.
۱۲۸ ص.
ISBN: 978-964-8139-83-9
فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیفا
کتابنامه
۱. حج. ۲. دعاها. ۳. زیارتنامهها. الف. مدرسه الامام
علی بن ابی طالب (علیه السلام). ب. عنوان
۸ هـ ۸۸ / ۸ / BP ۱۸۸ / ۳۵۷ / ۲۹۷

ناشر برتر
نوزدهمین نمایشگاه بین المللی تهران

همراه زائر

تألیف : ابوالقاسم علیان نژادی
تیراژ : ۵۰۰۰ نسخه
نوبت و تاریخ چاپ : ششم / ۱۳۹۳
صفحه و قطع : ۱۲۸ صفحه / نیم جیبی
چاپخانه : سلیمانزاده
ناشر : مدرسه الامام علی بن ابی طالب (ع)
شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۸۱۳۹-۸۳-۹

قم - ابتدای خیابان شهدا - کوی آمار (۲۲) - پلاک ۱۵
تلفکس : ۷۷۳۲۴۷۸

اهدایی دفتر حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی

- ۳- زیارتی دیگر به نقل از امام باقر علیه السلام ۸۲
- ۴- زیارت ائمهٔ بقیع علیهم السلام ۸۳
- ۵- زیارت جامعه ۸۶
- ۶- زیارت حمزه علیه السلام ۸۸
- ۷- دعای خداحافظی با پیامبر صلی الله علیه و آله ۹۰
- ۸- وداع با ائمهٔ بقیع علیهم السلام ۹۱
- ۹- تلبيه‌های مستحبی ۹۲
- ۱۰- دعاهاى اشواط طواف ۹۳
- ۱۱- دعاهاى اشواط سعى ۱۰۰
- ۱۲- طواف وداع ۱۱۲
- ۱۳- دعای توسل ۱۱۳
- ۱۴- زیارت آل یاسین ۱۲۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مقدمه

بسیاری از شما خوانندگان محترم، مخصوصاً ساحل‌نشینان، از نزدیک، و دیگران از طریق فیلم‌های تلویزیونی، و یا در نشریات و کتاب‌ها، کشتی‌های بادبانی را دیده‌اید.

ناخدای چنین کشتی‌هایی هر زمان که مایل باشد، نمی‌تواند سفر را آغاز، و اگر شروع کرده آن را ادامه دهد؛ بلکه باید در انتظار بادهای مناسبی باشد،

که در جهت موافق مسیر کشتی بوزد. سفر با این نوع کشتی‌ها برای کسانی توأم با موفقیت و پیروزی است که

اولاً: بتوانند لحظات حسّاس را خوب تشخیص دهند، و ثانیاً: بهترین استفاده را از آن لحظات ببرند. در برخی از روایات فرصت‌های طلایی که در طول عمر نصیب انسان می‌شود، به بادهای موافق برای کشتی‌های بادبانی تشبیه شده، که باید در کمین آن بود، و از آن استفاده کرد. از جمله در حدیث زیبایی از پیامبر گرامی اسلام ﷺ می‌خوانیم:

«إِنَّ لِرَبِّكُمْ فِي أَيَّامٍ دَهْرَكُمْ نَفَحَاتٍ أَلَا فَتَعَرَّضُوا لَهَا؛ در دوران زندگی شما نسیم‌های

موافقی می‌وزد، خود را در معرض آن قرار دهید»^۱.
و در حدیث مشابهی به جای «فَتَعَرَّضُوا لَهَا»، «فَتَرَصَّدُوا لَهَا»^۲ آمده است، یعنی در کمین آن لحظات باشید، و آنها را از دست ندهید، و به بهترین صورت از آن استفاده کنید.

زائران گرامی خانه خدا! شما عزیزان مشمول روایت فوق، و در مسیر وزش نسیم رحمت الهی قرار گرفته‌اید، از این فرصت طلایی که معلوم نیست تکرار شود (هر چند برای تکرار آن باید دعا کرد) به بهترین وجه استفاده کنید، مبدا بسان آن دسته از زوّار باشید که پس از بازگشت از این سفر روحانی،

۱. بحارالانوار، جلد ۶۸، صفحه ۲۲۱.

۲. همان مدرک، جلد ۷۴، صفحه ۱۶۶.

افسوس فرصت‌های از دست رفته را می‌خورند، که پشیمانی دگر سودی ندارد.

مجموعه‌ای که در پیش روی شماست، برای استفاده هر چه بهتر و بیشتر از این فرصت استثنایی تهیه شده، و در سه فصل خدمت شما عزیزان تقدیم می‌گردد:

فصل اول: چهل حدیث پیرامون حج و عمره.^۱

۱. امید است مشمول روایات اربعین، که یک نمونه آن ذکر می‌شود، گردیم:

پیامبر گرامی اسلام ﷺ فرمودند: «مَنْ حَفِظَ مِنْ أَمْتِي أَرْبَعِينَ حَدِيثًا، يَطْلُبَ بِذَلِكَ وَجْهَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَالدَّارَ الْآخِرَةَ، حَسْرَةَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَعَ النَّبِيِّينَ وَالصَّادِقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسَنَ أَوْلِيَّكَ زَفِيقًا؛ هر کس چهل حدیث حفظ کند (و به دیگران انتقال دهد) و هدف او جلب رضای خدا، و ذخیره‌ای برای آخرت باشد، خداوند در روز قیامت او را با پیامبران،

←

فصل دوم: چهل مسأله از مسائل مهم و مورد ابتلا در حج و عمره، مطابق فتوای مرجع عالیقدر، حضرت آیه‌الله العظمی مکارم شیرازی (مد ظله العالی).

فصل سوم: بخشی از زیارت‌ها و دعا‌های مورد نیاز در مدینه منوره و مکه مکرمه.

لازم بذکر است که این کتاب شما را از شرکت در جلسات آموزشی احکام، و مطالعه کتاب مناسک بی‌نیاز نمی‌سازد، ولی مجموعه خوب و آموزنده‌ای است.

امید است خداوند بزرگ این قدم کوچک را به لطف و کرمش قبول فرماید، و زوار محترم، نویسنده

→ صدیقین، شهدا و صالحین محشور می‌کند، و اینان هم‌نشینان خوبی هستند». (بحار الانوار، جلد ۳، صفحه ۱۵۴، حدیث ۷).

و تمام عزیزانی که در خلق این اثر و رسانیدن آن به میهمانان خانه خدا سهیم بوده‌اند، را از دعای خیر در حرمین شریفین فراموش نفرمایند.

رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ.

حوزه علمیه قم - ابوالقاسم علیان نژادی

۱۳۸۴/۳/۲

فصل اوّل :

چهل حدیث

درباره زیارت خانه خدا

و وظایف زوّار

۱- میهمانان خدا و پذیرایی ویژه

امام صادق علیه السلام فرمودند:

«الْحَاجُّ وَالْمُعْتِمِرُ وَفِدَائِهِ، إِنْ سَأَلُوهُ أَعْطَاهُمْ، وَ إِنْ دَعَوْهُ أَجَابَهُمْ، وَ إِنْ شَفَعُوا شَفَعَهُمْ، وَ إِنْ سَكَتُوا إِبْتَدَنَّهُمْ، وَ يُعَوِّضُونَ بِالدَّرْهِمِ أَلْفَ أَلْفِ دِرْهِمٍ؛^۱ کسانی که حج و عمره بجا آورند میهمان خدا هستند، هر چه بخواهند خدا به آنها می‌دهد، و هر دعایی کنند به اجابت می‌رسد، و اگر درباره کسی شفاعت کنند پذیرفته می‌شود، و اگر سکوت کنند (و

۱ . تهذیب الاحکام، جلد ۵، باب ثواب الحج، حدیث ۱۷ .

خواسته‌های خود را بر زبان نیاورند) خداوند حوائج ناگفته آنها را برآورده می‌کند، و هر مقدار که هزینه کنند خداوند یک میلیون برابر به آنها پاداش می‌دهد».

۲- ثواب بی‌شمار حج و عمره

پیامبر گرامی اسلام ﷺ فرمودند: «الْعُمْرَةُ إِلَى الْعُمْرَةِ كَفَّارَةٌ لِمَا بَيْنَهُمَا، وَالْحَجُّ الْمَبْرُورُ لَيْسَ لَهُ جَزَاءٌ إِلَّا الْجَنَّةُ!»^۱

شخصی که موفق به انجام عمره‌های متعدد شود، گناهان بین عمره‌های او بخشیده می‌شود و پاداش حج مقبول، چیزی جز بهشت نیست».

۱. صحیح بخاری، جلد ۳، صفحه ۲.

۳- حج و عمره، معادل جهاد!

از پیامبر بزرگوار اسلام ﷺ سؤال شد: آیا جهاد بر زنان واجب است؟ حضرت فرمودند: «نَعَمْ، جِهَادٌ لَا قِتَالَ فِيهِ، الْحَجُّ وَالْعُمْرَةُ!»^۱

آری واجب است، (ولی نه جهاد معروف، بلکه) جهادی که در آن مبارزه و درگیری وجود ندارد، (و آن حج و عمره است).

۴- حج واجب، برتر از خانه پر از طلا

امام صادق علیه السلام فرمودند: «صَلَاةٌ قَرِيبَةٌ أَفْضَلُ مِنْ عِشْرِينَ حِجَّةً، وَ حِجَّةٌ خَيْرٌ مِنْ بَيْتٍ مَمْلُوءٍ مِنْ ذَهَبٍ يُتَصَدَّقُ بِهِ»

۱. مستدرک الوسائل، جلد ۸، صفحه ۱۲، حدیث ۱۸.

حَقًّا لَا يَبْقَى مِنْهُ شَيْءٌ!¹

نماز واجب برتر از بیست حجّ مستحبّی است؛ و حجّ واجب، از خانه‌ای که مملوّ از طلا باشد، و تمام طلاهای آن (تامثقال آخر) صدقه داده شود، بهتر است.»

۵- حجّ آرزوی همه، حتّی کوچ‌کردگان از دنیا!

امام صادق (علیه السلام) فرمودند:

«وَدَّ مَنْ فِي الْقُبُورِ لَوْ أَنَّ لَهُ حِجَّةً وَاحِدَةً

بِالدُّنْيَا وَ مَا فِيهَا!²

اسیران خاک دوست دارند که اگر مالک دنیا و آنچه در آن هست بودند، آن را با ثواب یک حجّ مبادله کنند.»

۱. تهذیب الاحکام، جلد ۵، باب ثواب الحج، حدیث ۷.

۲. وسائل الشیعه، جلد ۸، صفحه ۷۷.

۶- کمال حج

امام باقر (علیه السلام) فرمودند:

«تَمَامُ الْحَجِّ لِقَاءُ الْإِمَامِ!³

کمال حج (و آخرین حلقه تکمیل کننده آن) زیارت امام هر زمان است.»

۷- آثار فراوان حج و عمره

امام سجّاد (علیه السلام) فرمودند:

«حِجُّوا وَاعْتَمِرُوا، تَصِحُّ أَجْسَامُكُمْ، وَتَتَّسِعُ أَرْزَاقُكُمْ، وَيُصْلِحُ إِيْمَانُكُمْ، وَتَكْفُوا مَوْنَةَ النَّاسِ، وَ مَوْنَةَ عِيَالِكُمْ!⁴

حجّ واجب و عمره مفرده بجای آورید (که این

۱. نورالثقلین، جلد ۱، صفحه ۱۸۳.

۲. میزان الحکمه، جلد ۲، صفحه ۲۶۶، حدیث ۳۲۷۱.

دو فريضة الهی)، موجب ۱- سلامتی جسم شما، ۲- توسعه در زندگی شما، ۳- اصلاح و تقویت ایمانتان، ۴- روزی رساندن به دیگر مردم، ۵- همچنین خانواده خود شما می‌گردد».

۸- بهترین عمره‌ها

قال رسول الله ﷺ :

«... الْحَجَّةُ ثَوَابُهَا الْجَنَّةُ، وَالْعُمْرَةُ كَفَّارَةٌ لِكُلِّ

ذَنْبٍ، وَأَفْضَلُ الْعُمْرَةِ عُمْرَةُ رَجَبٍ^۱»

پاداش حج بهشت است، و عمره کفاره تمام گناهان محسوب می‌شود، و عمره رجیبه بهترین عمره‌هاست».

۱. وسائل الشیعه، جلد ۱۰، ابواب العمرة، باب ۳، حدیث ۷.

۹- وضع اسف بار تارک الحج به هنگام مرگ

پیامبر اسلام ﷺ فرمودند:

«مَنْ مَاتَ وَلَمْ يَحِجَّ فَلَا عَلَيْهِ أَنْ يَمُوتَ يَهُودِيًّا أَوْ نَصْرَانِيًّا^۱»

کسی که توانایی بجا آوردن حج را داشته، و عمداً بجا نیاورده (مسلمان نمی‌میرد، بلکه) یا یهودی از دنیا می‌رود، و یا مسیحی».

۱۰- ثواب حجّ نیابتی

امام صادق علیه السلام در مورد کسی که به نیابت از دیگری حج بجا آورده بود، فرمودند :

«لِلَّذِي يَحِجُّ عَنِ الرَّجُلِ أَجْرٌ وَ ثَوَابُ عَشْرِ

۱. همان مدرک، جلد ۸، ابواب وجوب الحج، باب ۷، حدیث ۵.

حَجَّحَ، وَيُعْتَمِرُ لَهُ وَلِأَيِّبِهِ وَلِأُمِّهِ وَلِإِبْنِهِ وَلِإِبْنَتِهِ
وَلِأَخِيهِ وَلِأُخْتِهِ وَلِعَمِّهِ وَلِعَمَّتِهِ وَلِحَالِهِ وَلِحَالَتِهِ،
إِنَّ اللَّهَ وَاسِعٌ كَرِيمٌ!

به چنین کسی (نایب) ثواب ده حج داده
می‌شود؛ علاوه بر این، خداوند بخاطر این کار
خودش و بسیاری از بستگانش را می‌آمرزد، چرا که
رحمت خداوند وسیع، و اهل کرم است».

۱۱- مدینه محبوب‌ترین شهرها!

پیامبر رحمت ﷺ فرمودند :

«اللَّهُمَّ إِنَّهُمْ أَخْرَجُونِي مِنْ أَحَبِّ الْبِقَاعِ إِلَيَّ،
فَأَسْكِنِّي أَحَبَّ الْبِقَاعِ إِلَيْكَ، فَأَسْكِنَهُ الْمَدِينَةَ»^۱

۱. وسائل الشیعه، جلد ۸، صفحه ۱۱۶.

۲. مستدرک الوسائل، جلد ۱۰، صفحه ۲۰۶، حدیث ۱۸.

پروردگارا! کفار و مشرکان مکه مرا از
محبوب‌ترین شهرها (مکه) بیرون راندند، پس (به
لطف و کرم) مرا در شهری که از همه مکان‌ها در
نزد تو محبوب‌تر است سکنی بده، سپس خداوند او
را در شهر مدینه اسکان داد».

۱۲- ارزش زیارت قبر پیامبر ﷺ

پیامبر اسلام ﷺ فرمودند :

«مَنْ زَارَ قَبْرِي وَجَبَتْ لَهُ شَفَاعَتِي، وَمَنْ
زَارَنِي مَيِّتًا فَكَأَنَّمَا زَارَنِي حَيًّا»^۱

کسی که قبر مرا زیارت کند، شفاعت من شامل
حالش می‌گردد. و هر کس پس از وفاتم به زیارتم
آید، گویا در زمان حیات مرا زیارت کرده است».

۱. همان مدرک، جلد ۱۰، صفحه ۱۸۵، حدیث ۱.

۱۳- ارزش نماز در مسجدین شریفین

مُرازم از امام صادق علیه السلام در مورد فضیلت و اجر نماز در مسجدالنبی سؤال کرد:

«قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : صَلَاةٌ فِي مَسْجِدِي تَعْدِلُ أَلْفَ صَلَاةٍ فِي غَيْرِهِ، وَ صَلَاةٌ فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ تَعْدِلُ أَلْفَ صَلَاةٍ فِي مَسْجِدِي»^۱

پیامبر گرامی اسلام صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمودند : یک رکعت نماز در مسجد من، برابر با هزار رکعت نماز در دیگر مساجد است، و هر رکعت نماز در مسجدالحرام، مساوی با یک هزار رکعت نماز در مسجد من است!

۱. کامل الزیارات، صفحه ۱۶.

۱۴- روضه کجاست؟

پیامبر خدا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمودند :

«مَا بَيْنَ بَيْتِي وَ مَنْبَرِي رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ، وَ مَنْبَرِي عَلَى تُرْعَةٍ مِنْ تُرْعِ الْجَنَّةِ، وَ قَوَائِمُ مَنْبَرِي فِي رُتَبٍ فِي الْجَنَّةِ»^۱

در فاصله بین قبر و منبر من، باغی از باغهای بهشت است، و منبر من بر رودی از رودهای بهشت قرار دارد، و پایه‌های منبر من در درجات بالای بهشت است.

۱۵- ارزش دعا در مسجد النبی

رُوِيَ أَنَّ زَيْنَ الْعَابِدِينَ مَرَّ بِرَجُلٍ وَ هُوَ قَاعِدٌ

۱. وسائل الشیعه، جلد ۱۰، ابواب المزار، باب ۷، حدیث ۱.

عَلَىٰ بَابِ رَجُلٍ، فَقَالَ لَهُ: مَا يَقْعُدُكَ عَلَىٰ بَابِ هَذَا الْمُتَرَفِّ الْجُبَّارِ؟ فَقَالَ: الْبَلَاءُ! فَقَالَ: قُمْ فَأَرْشِدْكَ إِلَىٰ بَابِ خَيْرٍ مِنْ بَابِهِ، وَ إِلَىٰ رَبِّ خَيْرٍ لَكَ مِنْهُ. فَآخَذَ يَدَيْهِ حَتَّىٰ انْتَهَىٰ بِهِ إِلَى الْمَسْجِدِ مَسْجِدِ رَسُولِ اللَّهِ، ثُمَّ قَالَ: اسْتَقْبِلِ الْقِبْلَةَ وَ صَلِّ رَكَعَتَيْنِ، ثُمَّ ارْفَعْ يَدَيْكَ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَاثْنِ عَلَى اللَّهِ وَ صَلِّ عَلَى رَسُولِهِ، ثُمَّ ادْعُ بِأَخْرِ الْحَشْرِ وَ سِتِّ آيَاتٍ مِنْ أَوَّلِ الْحَدِيدِ وَ بِالْآيَتَيْنِ اللَّتَيْنِ فِي آلِ عِمْرَانَ، ثُمَّ سَلِ اللَّهَ سُبْحَانَهُ فَإِنَّكَ لَا تَسْأَلُ شَيْئاً إِلَّا أَعْطَاكَ؛^۱

امام سجّاد (ع) در مدینه به مرد نیازمندی

برخورد کرد، که بر درخانه شخصی نشسته بود. به او

۱. آثار الدّعا فی الدّنبیا، صفحه ۵۵.

فرمود: چه چیزی تو را مجبور کرده که بر در خانه این شخص ثروتمند ستمگر بنشینی؟ گفت: گرفتاری! امام فرمود: برخیز، تا تو را به خانه‌ای بهتر از این خانه، و اربابی بهتر از این ارباب هدایت کنم. سپس دست آن فقیر را گرفت، و با هم حرکت کردند، تا به مسجد النبی رسیدند. آن‌گاه امام فرمود: رو به قبله کن، و دو رکعت نماز بگذار، سپس دستانت را به سمت آسمان بلند کن، و حمد و ثنای خدای گو، و بر پیامبر گرامی اسلام صلوات بفرست، آن‌گاه به وسیله آیات آخر سوره حشر، و شش آیه اول سوره حدید، و دو آیه از سوره آل عمران^۱

۱. مرحوم علامه مجلسی در کتاب بحار الانوار، جلد ۸۹، صفحه ۲۷۲ می‌فرماید: «شاید منظور از آن دو آیه، آیه شهد الله (۱۸ آل عمران) و آیه ملک (۲۶ آل عمران) باشد».

خداوند را بخوان. سپس هر حاجت و خواسته‌ای که داری از وی طلب کن، زیرا هر دعایی کنی به هدف اجابت خواهد رسید».

۱۶- چگونگی برخورد با دیگر مسلمانان

امام صادق علیه السلام خطاب به یکی از یارانش به نام زید، فرمودند :

«خَالِقُوا النَّاسَ بِأَخْلَاقِهِمْ، صَلُّوا فِي مَسَاجِدِهِمْ، وَ عُدُّوا مَرْضَاهُمْ، وَأَشْهَدُوا جَنَائِزَهُمْ، وَإِنْ اسْتَطَعْتُمْ أَنْ تَكُونُوا الْأُمَّةَ وَالْمُؤَدِّينَ فَافْعَلُوا، فَإِنَّكُمْ إِذَا فَعَلْتُمْ ذَلِكَ قَالُوا : هَؤُلَاءِ الْجَعْفَرِيُّ، رَحِمَ اللَّهُ جَعْفراً مَا كَانَ أَحْسَنَ مَا يُؤَدِّبُ أَصْحَابَهُ، وَإِذَا تَرَكْتُمْ ذَلِكَ قَالُوا : هَؤُلَاءِ

الْجَعْفَرِيُّ فَعَلَ اللَّهُ بِجَعْفَرٍ، مَا كَانَ أَسْوَأَ مَا يُؤَدِّبُ أَصْحَابَهُ؛^۱

با اهل سنت مطابق اخلاق و خلق و خوی خودشان رفتار کنید، در نماز جماعت آن‌ها شرکت نمایید، و از بیمارانشان عیادت به عمل آورید، و در تشییع جنازه آن‌ها شرکت کنید، و اگر فرصتی جهت امامت جماعت یا گفتن اذان در مساجد آنها برای شما فراهم شد، از انجام آن خودداری نکنید، زیرا اگر شما شیعیان این کارها را انجام دهید، آنها می‌گویند: اینها پیروان امام صادق علیه السلام هستند، خداوند وی را رحمت کند که شیعیان و اصحابش را بسیار خوب تربیت کرده است، و اگر این کارها را ترک کنید، می‌گویند: این‌ها پیروان جعفر بن محمد هستند؛ خدا

۱ . وسائل الشیعه، جلد ۵، صفحه ۴۷۷، حدیث ۱ .

هر کار که می‌خواهد با او انجام دهد، که اصحابش را بسیار بد تربیت کرده است!».

۱۷- شرکت در جماعت اهل سنت برای

حفظ وحدت

امام صادق علیه السلام فرمودند:

«مَنْ صَلَّى مَعَهُمْ فِي الصَّفِّ الْأَوَّلِ كَانَ كَمَنْ صَلَّى خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الصَّفِّ الْأَوَّلِ؛ اجر و ثواب کسی که در صف اول نماز جماعت اهل سنت (به منظور حفظ و تقویت وحدت مسلمانان) شرکت کند، همانند پاداش کسی است که پشت سر پیامبر اکرم صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ و در صف اول چنان جماعتی به نماز ایستاده است»^۱.

۱. وسائل الشیعه، جلد ۵، صفحه ۳۸۱، حدیث ۱.

۱۸- زیارت اهل بیت پیامبر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

زید شحام می‌گوید:

«قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَام : مَا لِمَنْ زَارَ أَحَدًا مِنْكُمْ؟ قَالَ: كَمَنْ زَارَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ؛^۱
از امام صادق علیه السلام پرسیدم: ثواب شخصی که شما ائمه را زیارت کند، چیست؟ امام فرمود: ثواب او بسان کسی است که پیامبر اسلام صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ را زیارت کرده باشد».

۱۹- زیارتی معادل حجّ در رکاب پیامبر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

امام صادق علیه السلام فرمودند:

«إِنَّ زِيَارَةَ قَبْرِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَ زِيَارَةَ قُبُورِ

۱. وسائل الشیعه، جلد ۱۰، ابواب المزار، باب ۷۹، حدیث ۱.

الشُّهَدَاءِ وَ زِيَارَةَ قَبْرِ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ تَعْدِلُ حِجَّةً مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ؛^۱

زیارت قبر پیامبر اسلام ﷺ، و قبور شهدا، و قبر امام حسین ﷺ، معادل حجی است که همراه پیامبر گرامی اسلام ﷺ به جا آورده شود.

۲۰- زیارت شهدای آل محمد: کفّارة گناهان

حمران بن اعین از راویان جلیل القدر می گوید:
«در یکی از سال ها که موفق به زیارت قبر امام حسین ﷺ شدم، امام باقر ﷺ به دیدنم آمد، و فرمود:
«أَبْشِرْ يَا حَمْرَانُ! فَنَزَارَ قَبْرَ شُهَدَاءِ آلِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ يُرِيدُ اللَّهُ بِذَلِكَ وَصَلَةَ نَبِيِّهِ، خَرَجَ مِنْ ذُنُوبِهِ كَيَوْمٍ

۱. وسائل الشیعه، جلد ۱۰، ابواب المزار، باب ۲، حدیث ۱۳.

وَكَدَتْهُ أُمُّهُ؛^۱

خوشا به حالت ای حمران! کسی که موفق به زیارت قبر شهیدان آل محمد ﷺ شود، در حالی که قصد او جلب رضایت پروردگار و خشنودی پیامبر اسلام ﷺ باشد، از گناهان پاک می گردد، همچون روزی که از مادر متولد شده است.

۲۱- زیارت پیامبر اکرم ﷺ، حضرت علی،

و امام حسن و حسین ﷺ

امام حسین ﷺ از پیامبر گرامی اسلام ﷺ پرسید:
پدرجان! پاداش کسی که موفق به زیارت شما شود، چیست؟ پیامبر ﷺ فرمود:

۱. وسائل الشیعه، جلد ۱۰، ابواب المزار، باب ۲، حدیث ۲۲.

«مَنْ زَارَنِي حَيًّا أَوْ مَيِّتًا، أَوْ زَارَ أَبَاكَ، أَوْ زَارَ أَخَاكَ، أَوْ زَارَكَ، كَانَ حَقًّا عَلَيَّ أَنْ أَزُورَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَأُخَلِّصَهُ مِنْ ذُنُوبِهِ»^۱

کسی که مرا در حال حیات یا پس از مرگم زیارت کند، یا پدرت، یا برادرت حسن، یا تو را زیارت نماید، بر من لازم است که در روز قیامت به دیدارش روم، و او را از گناهانش پاک و خالص سازم».

۲۲- زیارت حمزه (ع)

پیامبر گرامی اسلام ﷺ فرمودند :

«مَنْ زَارَنِي وَلَمْ يَزُرْ عَمِّي حَمَزَةَ فَقَدْ جَفَانِي»^۲

هر کس مرا زیارت کند، اما به زیارت قبر عمویم حمزه

۱. وسائل الشیعه، جلد ۱۰، ابواب المزار، باب ۲، حدیث ۱۴.

۲. مستدرک الوسائل، جلد ۱۰، صفحه ۱۹۸، حدیث ۲.

(در أحد) نرود، نسبت به من جفا کرده است».

۲۳- ثواب نماز در مسجد قبا

پیامبر اسلام ﷺ فرمودند :

«مَنْ أَتَى مَسْجِدَ قُبَا فَصَلَّى فِيهِ رَكْعَتَيْنِ رَجَعَ بِعُمْرَةٍ»^۱

هر کس به زیارت مسجد قبا رود، و دو رکعت نماز در آن مسجد بجا آورد و بازگردد، گویا از عمره بازگشته است».

۲۴- حجّ مردود!

پیامبر گرامی اسلام ﷺ فرمودند:

۱. وسائل الشیعه، جلد ۱۰، ابواب المزار، باب ۱۲، حدیث ۵.

«مَنْ حَجَّ بِمَالٍ حَرَامٍ، فَقَالَ: «لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ» قَالَ اللَّهُ لَهُ: «لَا لَبَّيْكَ وَلَا سَعْدَيْكَ، حَجُّكَ مَرْدُودٌ عَلَيْكَ»؛^۱

کسی که هزینه حجش از مال حرام تأمین شده باشد، و با این حال در میقات تلبیه بگوید، خداوند در پاسخ وی می‌فرماید: «تلبیه تو دروغین است، و حج تو مقبول درگاه من نیست».

۲۵- اهمیت حفظ زبان در حج

امام صادق علیه السلام فرمودند:

«إِذَا أَحْرَمْتَ فَعَلَيْكَ بِتَقْوَى اللَّهِ، وَ ذِكْرِ اللَّهِ كَثِيرًا، وَقَلَّةِ الْكَلَامِ إِلَّا بِخَيْرٍ، فَإِنَّ مِنْ تَمَامِ الْحَجِّ وَ

۱. میزان الحکمه، جلد ۲، صفحه ۲۷۵.

الْعُمْرَةِ أَنْ يَحْفَظَ الْمَرْءُ لِسَانَهُ إِلَّا مِنْ خَيْرٍ؛^۱
هنگامی که ردای احرام بر دوش افکندی، تقوای الهی را (بیش از پیش) مراعات کن، و فراوان یاد خدا کن، و سخن کم‌گوی مگر سخنان خیر، چرا که حفظ و کنترل زبان جز در امور خیر، از عوامل تکمیل کننده حج و عمره است».

۲۶- زیارت خانه خدا و سه پاداش بزرگ

امام صادق علیه السلام فرمودند:

«مَنْ أَتَى الْكَعْبَةَ فَعَرَفَ مِنْ حَقِّهَا وَ حُرْمَتِهَا مِثْلُ الَّذِي عَرَفَ مِنْ حَقِّهَا وَ حُرْمَتِهَا، لَمْ يَخْرُجْ مِنْ مَكَّةَ إِلَّا وَقَدْ غَفَرَ لَهُ ذُنُوبُهُ، وَ كَفَاهُ اللَّهُ مَا يَهْمُهُ

۱. نورالثقلین، جلد ۱، صفحه ۱۸۳.

مِنْ أَمْرِ دُنْيَاهُ وَ آخِرَتِهِ؛^۱

کسی که توفیق زیارت کعبه را پیدا کند، و همان گونه که حق و حرمت کعبه را می‌شناسد (و آن را مراعات می‌کند) حق و حرمت ما را نیز بشناسد (و مراقبت نماید) از مکه خارج نمی‌گردد، مگر این که خداوند تمام گناهانش را می‌آمرزد، و آنچه را در دنیا و آخرت در نظرش اهمیت دارد، برایش فراهم می‌سازد».

۲۷- نگاه به کعبه

امام صادق علیه السلام فرمودند:

«الْتَّظَرُ إِلَى الْكَعْبَةِ عِبَادَةٌ، وَ النَّظَرُ إِلَى

۱. بحارالانوار، جلد ۹۶، صفحه ۶۲، حدیث ۳۵.

أَوَالِدَيْنِ عِبَادَةٌ، وَ النَّظَرُ إِلَى الْإِمَامِ عِبَادَةٌ، وَ قَالَ: مَنْ نَظَرَ إِلَى الْكَعْبَةِ كُتِبَتْ لَهُ حَسَنَةٌ، وَ مُحِيطَ عَنْهُ عَشْرُ سَيِّئَاتٍ؛^۱

تماشای کعبه، و نگاه به پدر و مادر، و نظر به امام و فرمانروای عادل عبادت است، و نیز فرمودند: برای هر نگاه به کعبه یک حسنه نوشته، و ده گناه پاک می‌شود».

۲۸- ختم قرآن در مکه

امام باقر علیه السلام فرمودند:

«مَنْ خَتَمَ الْقُرْآنَ بِمَكَّةَ مِنْ جُمُعَةٍ إِلَى جُمُعَةٍ، أَوْ أَقَلَّ مِنْ ذَلِكَ أَوْ أَكْثَرَ، وَ خَتَمَ فِي يَوْمٍ جُمُعَةٍ، كُتِبَ لَهُ

۱. وسائل الشیعه، جلد ۹، صفحه ۳۶۴.

مِنَ الْأَجْرِ وَ الْحَسَنَاتِ مِنْ أَوَّلِ جُمُعَةٍ كَانَتْ فِي الدُّنْيَا إِلَى آخِرِ جُمُعَةٍ تَكُونُ فِيهَا، وَإِنْ قَرَأَهُ فِي سَائِرِ الْأَيَّامِ فَكَذَلِكَ؛^۱

کسی که موفق به ختم قرآن در مکه شود، و این کار در ظرف یک هفته یا کمتر یا بیشتر انجام شود، و پایان آن روز جمعه باشد، از اولین جمعه تولدش تا آخرین جمعه زندگانش، برای او اجر و حسنه نوشته می شود. فضیلت مذکور نسبت به ختم قرآن در دیگر روزهای اقامت در مکه نیز صادق است.

۲۹- سجده در بهترین مکان

امام باقر (ع) فرمودند :

۱. وسائل الشیعه، جلد ۹، صفحه ۳۸۲.

«السَّاجِدُ بِمَكَّةَ كَالْمُتَّحِطِّ بِدَمِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ؛^۱

کسی که در مکه برای رضای خداوند به سجده افتد، بسان مجاهدی است که در راه خداوند به خون خویش غلطیده است».

۳۰- رحمت الهی اطراف کعبه موج می زند

امام صادق (ع) فرمودند :

«إِنَّ اللَّهَ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى جَعَلَ حَوْلَ الْكَعْبَةِ عِشْرِينَ وَ مِائَةَ رَحْمَةٍ، سِتُّونَ لِلطَّائِفِينَ، وَ أَرْبَعُونَ لِلْمُصَلِّينَ، وَ عِشْرُونَ لِلنَّاطِقِينَ؛^۲

خداوند متعال در مسجدالحرام یکصد و بیست

۱. وسائل الشیعه، جلد ۹، صفحه ۳۸۳.

۲. وسائل الشیعه، جلد ۹، صفحه ۳۹۸.

نوع رحمت قرار داده است؛ شصت نوع آن از آن طواف کنندگان، و چهل قسم آن برای نمازگزاران، و بیست نوع آن مخصوص کسانی است که به تماشای خانه خدا می‌نشینند».

۳۱- آثار پربرکت طواف

امام صادق علیه السلام از ابان بن تغلب پرسید :
آیا می‌دانی ثواب کسی که هفت دور برگرد خانه خدا طواف کند، چقدر است؟

عرض کرد: نه، به خدا قسم نمی‌دانم. امام فرمود:
«يُكْتَبُ لَهُ سِتَّةُ آلَافٍ حَسَنَةٍ، وَيُحْيَى عَنْهُ سِتَّةُ آلَافٍ سَيِّئَةٍ، وَيُرْفَعُ لَهُ سِتَّةُ آلَافٍ دَرَجَةٍ!»

برای طواف کننده شش هزار حسنه نوشته می‌شود، و شش هزار گناه از وی پاک می‌گردد، و شش هزار درجه بر درجاتش افزوده می‌شود».

۳۲- طواف و نماز در مکه کدام افضل است؟

امام صادق علیه السلام فرمودند:

«الطَّوَّافُ لِعَیْرِ أَهْلِ مَكَّةَ أَفْضَلُ مِنَ الصَّلَاةِ، وَ الصَّلَاةُ لِأَهْلِ مَكَّةَ وَ الْقَاطِنِينَ بِهَا أَفْضَلُ مِنَ الطَّوَّافِ!»^۱

طواف مستحبی برای زوّار و مسافران بیت الله الحرام افضل از نماز مستحبی در مسجد الحرام است، و نماز مستحبی در آن مسجد برای اهالی

مکّه و کسانی که در آنجا اقامت گزیده‌اند، افضل از طواف مستحبّی است».

۳۳- طواف به تعداد روزهای سال

امام صادق علیه السلام فرمودند :

«يُسْتَحَبُّ أَنْ يُطَافَ بِالْبَيْتِ عَدَدُ أَيَّامِ السَّنَةِ، كُلُّ أَشْهُوَعٍ لِسَبْعَةِ أَيَّامٍ، فَذَلِكَ إِثْنَانِ وَخَمْسُونَ أَشْهُوَعًا»^۱

مستحب است به تعداد روزهای سال بر گردخانه خدا طواف کند؛ هر هفته یک طواف کامل (تا هر دور برای یک روز هفته محسوب گردد) و مجموع آن در طول سال ۵۲ طواف کامل می‌شود».

۱. وسائل الشیعه، جلد ۸، صفحه ۳۹۷، حدیث ۳.

۳۴- موقعیت ممتاز حجرالاسود

پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله فرمودند :

«طُوفُوا بِالْبَيْتِ، وَ اسْتَلِمُوا الرُّكْنَ، فَإِنَّهُ يَمِينُ اللَّهِ فِي أَرْضِهِ، يُصَافِحُ بِهَا خَلْقَهُ»^۱

برگرد کعبه طواف کنید، و رکن (حجرالاسود) را استلام (لمس) نمایید، زیرا حجرالاسود به منزله دست خداوند در زمین است، که به وسیله آن با بندگانش مصافحه می‌کند».

۳۵- آب زمزم

امام صادق علیه السلام فرمودند :

«مَاءُ زَمْزَمَ شِفَاءٌ مِنْ كُلِّ دَاءٍ»^۲

۱. سفینه البحار، جلد ۲، صفحه ۴۶.

۲. همان مدرک، صفحه ۶۸.

آب زمزم شفای هر بیماری است».

۳۶- فضیلت کم نظیر سعی

پیامبر گرامی اسلام ﷺ به یکی از انصار فرمود:
«إِذَا سَعَيْتَ بَيْنَ الصَّافَا وَالْمَرْوَةِ كَانَ لَكَ عِنْدَ اللَّهِ
أَجْرٌ مَن حَجَّ مَا شِئَاءً مِنْ بِلَادِهِ، وَ مِثْلُ مَنْ أَعْتَقَ
سَبْعِينَ رَقَبَةً مُؤْمِنَةً»^۱

هنگامی که سعی بین صفا و مروه را (با ایمان و اخلاص) بجای آوری، خداوند اجر و مزد کسی را به تو می‌دهد که از شهر خود پیاده به زیارت خانه او آمده است، و (علاوه بر این) ثواب چنین کاری همچون پاداش آزاد کردن هفتاد برده مؤمن است».

۱. بحار الانوار، جلد ۹۶، صفحه ۲۳۵، حدیث ۱۰.

۳۷- فضیلت وقوف در عرفات

امام صادق علیه السلام فرمود:

«الْحَاجُّ إِذَا دَخَلَ مَكَّةَ وَكَلَّ اللَّهُ بِهِ مَلَكَائِينَ
يَحْفَظَانِ عَلَيْهِ طَوَافَهُ وَصَلَاتَهُ وَ سَعْيَهُ، فَإِذَا وَقَفَ
بِعَرَفَةَ ضَرَبَا عَلَى مَنْكِبَيْهِ الْأَيْمَنِ، ثُمَّ قَالَا: أَمَّا مَا
مَضَى فَقَدْ كُفِّتَهُ فَأَنْظُرْ كَيْفَ تَكُونُ فِيمَا تَسْتَقْبِلُ»^۱
هنگامی که حاجی وارد مکه می‌شود خدا دو فرشته محافظ بر وی می‌گمارد، که از طواف و نماز طواف و سعی وی محافظت کنند. زمانی که به عرفات رفته، و در آنجا وقوف می‌کند، آن دو فرشته به وی می‌گویند: نسبت به گذشته‌ات نگران نباش، بخشیده شد؛ اما مواظب اعمال و کردار آینده‌ات باش».

۱. سفینه البحار، جلد ۲، صفحه ۶۹.

۳۸- حجّ بی ولایت

حضرت علی علیه السلام فرمودند:

«قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَوْ أَنَّ عَبْدًا عَبْدَ اللَّهِ مِثْلَ مَا قَامَ نُوحٌ فِي قَوْمِهِ، وَكَانَ لَهُ مِثْلُ أَحَدٍ ذَهَبًا فَأَنْفَقَهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَ مَدَّ فِي عُمُرِهِ حَتَّى يَحِجَّ أَلْفَ عَامٍ عَلَى قَدَمَيْهِ، ثُمَّ قُتِلَ بَيْنَ الصَّافَا وَالْمَرْوَةِ مَظْلُومًا، ثُمَّ لَمْ يُوَالِكْ يَا عَلِيُّ، لَمْ يَشْمَنَّ رَائِحَةُ الْجَنَّةِ وَلَمْ يَدْخُلْهَا!»

پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله فرمودند: اگر انسانی به مقدار عمر حضرت نوح علیه السلام خدا را پرستش کند، و هموزن کوه احد در راه خدا طلا انفاق نماید، و عمرش آن قدر طولانی شود که بتواند هزار سال

۱. الدر المنثور، جلد ۳، صفحه ۲۰۹ (به نقل از قبس من مناقب امیرالمؤمنین علیه السلام، صفحه ۳۳).

پیاپیاده به حج مشرف گردد، و در نهایت در بین کوه صفا و مروه مظلومانه کشته شود، اما ولایت تو را ای علی نداشته باشد، بوی بهشت به مشامش نخواهد رسید! و (طبعاً) وارد بهشت نخواهد شد!».

۳۹- آنها که در راه حج از دنیا می روند

امام صادق علیه السلام فرمودند:

«مَنْ مَاتَ فِي طَرِيقِ مَكَّةَ ذَاهِبًا أَوْ جَائِيًا آمِنَ مِنَ الْفَزَعِ الْأَكْبَرِ؛^۲

کسی که در سفر حج بمیرد، چه در حال رفت، و

۱. طبق بعضی از روایات که در کتاب میزان الحکمه، باب ۵۵۳، حدیث ۲۵۸۵ آمده، بوی بهشت از هزار سال راه شنیده می شود، ولی منکرین ولایت ائمه علیهم السلام آن قدر از بهشت دورند که بوی بهشت را نیز استشمام نمی کنند!
۲. اصول کافی، جلد ۴، صفحه ۲۶۳.

یا به هنگام بازگشت باشد، از نامالیقات روز قیامت در امان است».

۴۰- کمک به نیازمندان، یا حجّ مستحبّی؟

امام باقر (علیه السلام) فرمودند :

«لَا تَأْكُلْ أَعُولَ أَهْلِ بَيْتٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ، وَ أَشْبِعْ جُوعَتَهُمْ، وَ اكْسُوا عُرَاهُمْ، وَ اكْفَ وَجُوهُهُمْ عَنِ النَّاسِ، أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَحُجَّ حِجَّةً وَ حِجَّةً وَ حِجَّةً حَتَّى أَنْتَهِيَ إِلَى عَشْرَةٍ وَ مِثْلِهَا وَ مِثْلِهَا وَ مِثْلِهَا حَتَّى أَنْتَهِيَ إِلَى سَبْعِينَ^۱»

اگر توفیق تأمین مخارج زندگی یک خانواده نیازمند مسلمانی را پیدا نمایم، تا بتوانم شکم آنها

۱. میزان الحکمه، جلد ۲، صفحه ۲۷۱، حدیث ۳۲۹۳.

را سیر، و بدن عریانشان را پوشانده، و آبروی آنها را در نزد مردم حفظ کنم، این کار برای من از هفتاد حجّ مستحبّی محبوبتر است».

از خداوند بزرگ می‌خواهیم توفیق درک لحظات، و استفاده بهینه از سرمایه پر ارزش عمر، و شناخت وظیفه، و عمل بر طبق آن چه در مسیر جلب رضای اوست، به ما عنایت فرماید.

فصل دوّم :

چهل مسأله مهم و محلّ ابتلا

مطابق فتوای مرجع عالیقدر

حضرت آية الله العظمی

مکارم شیرازی (مدّ ظلّه)

۱-تخییر بین قصر و اتمام

زوّار خانۀ خدا مخیّرند نماز خود را در مسجدالحرام و مسجدالتّبی، بلکه در همهٔ شهر مکه و مدینه، تمام یا قصر بخوانند، و نماز تمام افضل است، و فرقی میان مکه و مدینه قدیم و جدید نیست.

۲- نماز جماعت‌های کاروانی

حاجیان شیعه و پیروان مکتب اهل بیت علیهم‌السلام نباید در ایّام حج و مانند آن، نماز جماعت جداگانه به طور گروهی در کاروانها یا مسجدالحرام یا مسجدالتّبی، تشکیل دهند، و چنین نماز جماعتی خالی از اشکال نیست، مگر این که نماز چند نفری باشد.

۳- نماز با اهل سنت

نماز خواندن با اهل سنت و شرکت در جماعات آنها در ایام حج و مانند آن، برای حفظ وحدت مسلمین از مستحبات مؤکد، و موجب تقویت صفوف در برابر دشمنان است، و در روایات معصومین علیهم السلام تأکیدات فراوانی درباره آن شده است، و چنین نمازی کفایت از نماز واجب می‌کند، و اعاده آن لازم نیست.

۴- محل سجده در حریم شریفین

استفاده از بادبز، یا حصیرهای بدون نخ، یا حصیرهای معمولی که نخ نازکی دارد، برای سجده کردن در همه حال جایز است، و لزومی ندارد از مهر استفاده شود، که مخالفان به خاطر تبلیغات نادرست روی آن حساسیت دارند. بلکه استفاده از مهر در

بعضی از مواقع - که باعث بدبینی و اعتراض می‌شود - اشکال دارد.

۵- تقیّه در مسائل نماز

حُجّاج محترم می‌توانند در مسأله وقت نماز و مانند آن از آنها پیروی نمایند، و با آنها نماز بخوانند، و برای سجده اگر بتوانند، روی سنگهای کف مسجد سجده نمایند (زیرا سجده بر تمام آن سنگها جایز است) و اگر نتوانند، روی فرش سجده می‌کنند، و لازم نیست دست بسته نماز بخوانند، یا بعد از حمد آمین بگویند.

۶- پیروی از اهل سنت در مورد رؤیت هلال

زوّار عزیز خانه خدا در مورد هلال ماه ذی الحجّه می‌توانند از آنها پیروی کنند، و کسانی که به هنگام

افطار روزه در مسجدالحرام یا سایر مساجد آنان حضور دارند، هرگاه به آنها اصرار بر افطار کنند، مانعی ندارد همزمان با آنها افطار نمایند، و روزه آنها صحیح است.

۷- سه روز روزه حاجت در مدینه منوره

مسافر می‌تواند برای گرفتن حاجت، سه روز در مدینه روزه مستحبی بگیرد؛ (هر چند قصد ده روز نکند) و احتیاط لازم آن است که روزهای چهارشنبه و پنج‌شنبه و جمعه را انتخاب کند.

۸- حجّ خدمه و دیگر اعضای ثابت کاروان‌ها

روحانیون کاروانها، خدمه، کارکنان بعثه‌ها، کارمندان بانکها، پزشکان، پرستاران، و تمام کسانی که به هر عنوان به حج دعوت می‌شوند، می‌توانند قصد حجّ

واجب کنند؛ هر چند مستطیع نباشند، و همین دعوت سبب استطاعت آنها می‌شود، و حجّ دیگری بر آنها واجب نیست.

۹- نایب طبق فتوای مرجعش عمل کند

نایب و اجیر باید اعمال حج را مطابق اجتهاد یا تقلید خودش بجا آورد، نه اجتهاد یا تقلید شخصی که برای او نیابت می‌کند.

۱۰- نیابت معذورین

احتیاط واجب آن است افراد معذور که ناچارند بعضی از اعمال حج را ترک کنند نایب و اجیر نشوند؛ ولی عذرهایی که برای افراد در سفر حج پیدا می‌شود، مانند تیمّم، جیره، و نرسیدن به بعضی از وقوفهای اختیاری، و امثال آن، مانع از عمل نایب

نخواهد شد؛ بلکه مطابق دستور عمل می‌کند، و حجّ نیابتی او صحیح است. همچنین اگر بر اثر ضیق وقت مجبور به عدول از حجّ تمتّع به حجّ افراد شود، و کسانی که بر اثر بیسوادى یا کم سوادى قادر به اصلاح حمد و سوره خود نیستند، نیابت قبول نکنند؛ هر چند حجّشان برای خودشان در صورت ناچارى صحیح است.

۱۱- خدمه می‌توانند نیت عمره مفرده کنند

کارکنان کاروانها و بعثه حج، و تمام کسانی که حجّ واجب خود را قبلاً بجا آورده، و انجام مراسم حجّ برای آنها مشکل است، می‌توانند از اول نیت عمره مفرده کنند، و آن را کامل کرده و از احرام بیرون آیند، و بعد از آن برای رفتن به عرفات و مشعر و

منى، یا نرفتن و ماندن در مکه و رسیدگی به کارها آزادند. البته اگر به عرفات و مشعر و منی می‌روند نیت وقوف نکنند، ولی برای حفظ ظاهر می‌توانند لباس احرامی (بدون نیت) بپوشند، و اگر عمره مفرده خود را در ذی‌الحجه بجا آورده، در بازگشت از عرفات تجدید عمره لازم نیست.

۱۲- انجام عمره برای نایبان حج

احتیاط واجب آن است افرادی که حجّ نیابتی انجام می‌دهند و سال اول آنهاست بعد از اتمام حج، عمره مفرده‌ای (با طواف نساء) برای خود بجا آورند.

۱۳- احرام از خارج مسجد شجره

احرام بستن از تمام آنچه امروز جزء مسجد

شجره است جایز می‌باشد، حتی از کنار مسجد شجره نیز می‌توان احرام بست. همچنین تمام آنچه امروز جزء مسجد الحرام و مسجد النبی شده، حکم آن را دارد.

۱۴- استفاده از ماشین‌های سرپوشیده

استفاده از ماشینهای سرپوشیده در حال احرام در شبها، یا بین الطلوعین، یا روزهای کاملاً ابری، که سایبان تأثیری برای حفظ از آفتاب و باران ندارد، جایز است، همچنان که سوار ماشین سرپوشیده شدن در حال احرام در داخل شهر مکه مانعی ندارد (خواه در روز باشد، یا در شب)، ولی بهتر است در آن قسمت که از حرم بیرون است (یعنی آن طرف که از مسجد تنعیم فراتر می‌رود) احتیاط کند، ولی با توجه به این که قسمتهای بعد از تنعیم هم جزء شهر مکه است، احتیاط مذکور واجب نیست.

۱۵- نگاه در آئینه

هرگاه چشم مُحرم بدون اختیار به آینه بیفتد، اشکالی ندارد، و بهتر است که در ایام احرام حج یا عمره، در اطاق‌هایی که افراد مُحرم سکونت دارند، و همچنین در مسیر رفت و آمد آنها، مانند داخل آسانسورها، روی آینه‌ها چیزی بیندازند، که نگاه غیر اختیاری نیز به آن نیفتد.

۱۶- وظیفه مُحرم در برابر حشرات

احتیاط واجب آن است که مُحرم حشرات (مانند پشه، زنبور، مگس، ملخ و امثال آن را) نکشد؛ چه روی بدن یا لباس او باشد، یا جای دیگر، و نیز هیچ جنبنده‌ای را به قتل نرساند، مگر این که مایه آزار او شود، یا حیوان مودّی و خطرناکی باشد؛ (مانند مار و عقرب)، و اگر عمداً آنها را بکشد کفاره دارد، و کفاره

آن مقداری غذا است؛ (مثلاً یک نان به فقیر بدهد)، بنابراین باید موقع راه رفتن مواظب ملخها و مورچه‌ها و مانند آن باشد.

۱۷- محدوده طواف

لازم نیست طواف در فاصله بین مقام ابراهیم و خانه کعبه باشد؛ بلکه در تمام مسجدالحرام طواف جایز است؛ (به خصوص هنگام ازدحام جمعیت) ولی در صورت امکان بهتر است از فاصله مزبور تجاوز نکند.

۱۸- محاذات شانه چپ

لازم نیست شانه چپ در تمام حالات محاذی کعبه باشد؛ بلکه همین اندازه که مطابق معمول همه مردم، خانه کعبه را دور بزند کافی است.

۱۹- طواف به هنگام ازدحام

هرگاه جمعیت طواف کننده به قدری زیاد باشد که انسان را با فشار و بدون اختیار به پیش ببرد، ضرری برای طواف ندارد، و همین اندازه که از آغاز نیت می‌کند که برای طواف به میان جمعیت برود کافی است. هر چند می‌داند فشار جمعیت او را به جلو می‌برد.

۲۰- طواف در طبقه دوم و پشت بام

طواف در طبقه دوم و پشت بام مسجدالحرام اشکال دارد؛ ولی کسانی که مجبور هستند از آنجا طواف کنند طوافشان صحیح است، و نایب گرفتن لازم نیست.

۲۱- ترک طواف مستحبی به هنگام ازدحام

بهتر است هنگام ازدحام جمعیت، طواف

متسحّبی را ترک کرد، و محلّ طواف را برای کسانی که طواف واجب می‌کنند آزاد گذاشت.

۲۲- محلّ نماز طواف

محلّ نماز طواف واجب، پشت مقام ابراهیم است؛ ولی اگر ازدحام جمعیت زیاد باشد، می‌توان عقب‌تر نماز خواند. به خصوص، در مواقعی که جمعیت طواف‌کننده به قدری زیاد است که به پشت مقام ابراهیم می‌رسد، در این صورت نباید مزاحم طواف‌کنندگان شد، و اصرار بر خواندن نماز در پشت مقام داشت، و کارهایی که بعضی از عوام انجام می‌دهند، و دستها را زنجیر می‌کنند، و مزاحم طواف‌کنندگان می‌شوند، صحیح نیست؛ اما نماز طواف مستحب را در هر جای مسجد می‌توان خواند.

۲۳- عدم جواز جماعت در نماز طواف

خواندن نماز طواف به جماعت اشکال دارد؛ حتّی به عنوان احتیاط، و افراد باید حمد و سوره را به قدر امکان اصلاح کنند، و خودشان بخوانند.

۲۴- سعی در طبقه بالا

سعی صفا و مروه در طبقه بالا جایز نیست؛ مگر این که ازدحام به قدری زیاد باشد که سعی در طبقه پایین مشقّت شدید داشته باشد.

۲۵- رسیدن به قسمت لخت کوه لازم نیست

هنگام سعی صفا و مروه کافی است مقداری از سربالایی صفا و مروه را طی کند، و لازم نیست به قسمت لخت کوه برسد، و پای خود را به آن بچسباند. زیرا سربالایی مفروش در صفا و مروه جزء کوه است.

۲۶- استراحت در حال طواف و سعی

نشستن در حال طواف واجب، برای رفع خستگی مانعی ندارد؛ ولی احتیاط آن است که موالات عرفی به هم نخورد، یعنی فاصله زیاد نشود؛ اما نشستن در حال سعی، برای رفع خستگی و مانند آن به هر مقدار مانعی ندارد؛ خواه در صفا باشد، یا در مروه، یا در میان آن دو.

۲۷- میقات حج تمتع

میقات برای احرام حج تمتع مکه است، و از هر جای مکه باشد کافی است، و فرقی میان مکه قدیم و جدید نیست؛ حتی از محلاتی از مکه که امروز به طرف منی گسترش یافته می‌توان احرام بست؛ اما احتیاط واجب آن است که از نقاطی از شهر مکه که

از مسجد تنعیم دورتر است، یعنی از محدوده حرم بیرون می‌باشد، احرام نبندد؛ و بهتر از همه جا مسجدالحرام است. مسجد تنعیم نزدیک‌ترین حد حرم است.

۲۸- اصابت سنگ‌ها به ستون لازم نیست

لازم نیست سنگ‌ها به ستون و دیواره جمره اصابت کند، بلکه کافی است در حوضچه اطراف بیفتد؛ زیرا جمره همان محل اجتماع سنگ‌هاست.

۲۹- رمی از طبقه بالا

رمی جمرات از طبقه بالا مانعی ندارد، و کسانی که در روز نمی‌توانند رمی کنند، می‌توانند شب قبل یا بعد از آن رمی نمایند.

۳۰- قربانی در قربانگاه‌های فعلی

قربانی کردن در هر یک از قربانگاه‌های موجود جایز است، هر چند خارج از محدوده منی است؛ مشروط بر این که گوشتها تلف نشود.

۳۱- زمان قربانی

بهتر است قربانی را روز عید ذبح کنند؛ ولی تأخیر آن تا روز سیزدهم نیز جایز است.

۳۲- شرایط ذابح

لازم نیست ذابح شیعه باشد؛ بلکه هر مسلمانی که ذبیحه او پاک و حلال است می‌تواند ذبح کند.

۳۳- ذبح با چاقوی غیر آهنی

سر بریدن و ذبح حیوانات، برای قربانی یا غیر

آن، با چاقوهای استیل و فلزات دیگر، اشکالی ندارد.

۳۴- نیابت در ذبح

قربانی را می‌توان شخصاً ذبح نمود، یا به شخص دیگری که به او اطمینان دارد نیابت داد. خواه مدیر کاروان باشد، یا نفرات بعثه حج، یا بعضی از دوستان (معیار اطمینان داشتن به کار نایب است)، و لازم نیست وکیل نام صاحب قربانی را بدانند، همین اندازه که نیت او را کند کافی است، هر چند بردن نام او به هنگام ذبح بهتر است، و اگر کسی بدون گرفتن وکالت از طرف دیگری قربانی کند صحیح نیست.

۳۵- برنامه ریزی برای استفاده از گوشت‌ها

مسلمانان باید کاری کنند که گوشت‌های قربانی از

بین نرود، و مجبور به سوزاندن و دفن کردن آن نباشند؛ زیرا این کار اسراف و حرام است، و اذله قربانی شامل آن نمی‌شود، و چنانچه مستحقینی در منی یافت نشوند، لازم است آن را به سایر بلاد اسلامی ببرند، و به فقرا و مؤمنان بدهند، و یا پول آن را کنار بگذارند، و هنگام بازگشت در محل خود قربانی کنند، و یا با دوستان خود هماهنگ کند که در همان روز بعد از رمی جمره قربانی کنند؛ و هر یک از اینها کافی است.

۳۶- قربانی در وطن در صورت اسراف

تا آنجا که ممکن است باید قربانی را در قربانگاههای موجود انجام داد، و از تلف شدن گوشت آن جلوگیری کرد؛ اما اگر بعد از تلاش و کوشش، یقین پیدا کند که راهی برای استفاده از

گوشت قربانی نیست، و حتماً ضایع می‌شود، باید از قربانی در آنجا صرفنظر کند، و پول آن را کنار بگذارد، و هنگام بازگشت در محل خود قربانی نماید. البته در ماه ذی الحجه همان سال، و اگر ممکن نشد در ماه ذی الحجه سال آینده قربانی می‌کند، و می‌تواند به وسیله تلفن با دوستان خود هماهنگ کند که در همان روز بعد از رمی جمره قربانی کنند؛ ولی این کار واجب نیست.

۳۷- ذبح بادستگاه

استفاده از وسایل ماشینی برای ذبح حیوانات مانعی ندارد، ولی شرایط ذبح شرعی مانند رو به قبله بودن و بسم الله گفتن و غیر آن باید رعایت شود.^۱

۱. به توضیح المسائل، مسأله ۲۲۲۳ رجوع شود.

۳۸- قصد ده روز در مکه

کسانی که پیش از رفتن به عرفات قصد ده روز در مکه کرده‌اند، و نیت نداشته‌اند قبل از ده روز از مکه خارج شوند، هنگامی که به عرفات و مشعر و منی می‌روند، نمازشان در آنجا تمام است، و این مسافت گرچه در گذشته به اندازه چهار فرسخ بوده، ولی امروز به سبب توسعه مکه کمتر شده و مسافت قصر نیست.

۳۹- اقامت ده روز و خروج کوتاه مدت

حجاج محترمی که در مکه مکرمه ده روز قصد اقامت می‌کنند، نباید در این ایام از مکه خارج شوند؛ ولی می‌توانند برای یکی دو ساعت به عرفات بروند و باز گردند.

۴۰- عمره رجیبه

کسی که می‌خواهد عمره ماه رجب را بجا آورد و بیم آن دارد که آن ماه قبل از رسیدن به میقات بگذرد جایز است قبل از میقات محرم شود تا فضیلت عمره ماه رجب را درک کند، هر چند بقیه اعمال در ماه شعبان انجام شود و اگر می‌خواهد عمره دیگری در ماه شعبان انجام دهد به قصد رجاء بجا آورد.

توصیه‌های لازم به زوّار خانه خدا

زوّار خانه خدا باید از تمام کارهایی که موجب وهن مذهب است اجتناب ورزند؛ مانند:
الف) بازگشت از مسجدالحرام و مسجدالتبی و صفوف جماعت، هنگام اذان یا نزدیک اذان یا بازگشتن با اجناس خریداری شده به سمت کاروانها در چنان ساعتی؛ بلکه این کارها را کنار بگذارند، و

به جماعت بپیوندند.

ب) اجتماع پشت دیوار بقیع برای زیارت قبور معصومین علیهم السلام، هنگام نماز جماعت.

ج) پوشیدن لباسهای نامناسب که مایه وهن در انظار عموم است.

د) برخورد خشونت آمیز در سخن یا رفتار با سایر زوارخانه خدا، یا ساکنان مکه و مدینه.

خلاصه، پیروان مکتب اهل بیت علیهم السلام باید چنان رفتار کنند که همه احساس نمایند آنها به برکت پیروی از اهل بیت علیهم السلام از تربیت بالایی برخوردارند، و هیچ گونه بهانه‌ای به دست مخالفان ندهند، که این کار اجر و ثواب آنها را انشاء الله مضاعف می‌سازد.

۱. همان گونه که در حدیث شماره ۱۷ نیز این مطلب مورد تأکید قرار گرفته بود.

فصل سوم :

بخشی از زیارات و دعاها مورد نیاز در مدینه و مکه

زیارت معصومان علیهم السلام راهی به سوی خدا

زیارت پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و امامان معصوم علیهم السلام که عبارت از برقرار کردن ارتباط روحی و به وجود آوردن پیوند قلبی با آن بزرگواران است، (چه از طریق حضور نزد مرقد آنان باشد، یا ارتباط از راه دور، و فرستادن سلام و درود و تحیت و اظهار ارادت و اخلاص به آستانشان همراه با بیان فضایل، کرامات، عبادات، اطاعات، و خدمات آنان) آثار فوق العاده سازنده‌ای در تربیت نفوس زیارت کنندگان، و ارتقای روح آنان، و پرورش والاترین ارزش‌های معنوی و اخلاقی دارد، و چنانچه زیارت کننده بداند چه می‌کند، و چه می‌گوید، و چه می‌خواهد؟ به خوبی

می‌تواند راه قرب الی الله را با سرعت بپیماید و از کنار قبر آنان، با روحی با صفا، و پاک از گناه، و آماده برای اطاعت پروردگار، و انجام وظایف انسانی بازگردد. شرح این مطلب را در کتاب مفاتیح نوین، که عمده مطالب این فصل از آن نقل شده، مطالعه فرمایید.

با توجه به مقدمه فوق به بخشی از زیارت‌هایی که در مدینه منوره خوانده می‌شود، توجه فرمایید.

۱- زیارت رسول خدا ﷺ

امام صادق علیه السلام فرمودند: زائر نزد قبر پیامبر صلی الله علیه و آله برود، و بر آن حضرت سلام کند، و (در صورت امکان) کنار ستونی که در سمت راست قبر و نزد سر مبارک حضرتش قرار دارد رو به قبله بایستد، و بگوید:

«أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ، وَأَنَّكَ مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، وَأَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ بَلَغْتَ رِسَالَاتِ رَبِّكَ، وَنَصَحْتَ لِأُمَّتِكَ، وَجَاهَدْتَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَعَبَدْتَ اللَّهَ حَتَّى آتَيْكَ الْيَقِينَ، بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ، وَأَدَّيْتَ الَّذِي عَلَيْكَ مِنَ الْحَقِّ، وَأَنَّكَ قَدْ رَوَّفْتَ بِالْمُؤْمِنِينَ، وَغَلُظْتَ عَلَى الْكَافِرِينَ، فَبَلَغَ اللَّهُ بِكَ أَفْضَلَ شَرَفٍ مَحَلِّ الْمُكْرَمِينَ، الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي اسْتَنْقَذَنَا بِكَ مِنَ الشُّرْكِ وَالضَّلَالَةِ، اللَّهُمَّ فَاجْعَلْ صَلَوَاتِكَ وَصَلَوَاتِ مَلَائِكَتِكَ الْمُقَرَّبِينَ، وَعِبَادِكَ الصَّالِحِينَ، وَانْبِيَاءِكَ الْمُرْسَلِينَ، وَأَهْلِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِينَ، وَمَنْ سَبَّحَ لَكَ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ مِنَ الْأَوَّلِينَ وَ

الْأَخْرَيْنَ، عَلَى مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ، وَنَبِيِّكَ وَ
 أَمِينِكَ وَنَحْيِكَ، وَحَبِيبِكَ وَصَفِيِّكَ، وَخَاصَّتِكَ وَ
 صَفْوَتِكَ، وَخَيْرَتِكَ مِنْ خَلْقِكَ، اَللّٰهُمَّ اَعْطِهِ
 الدَّرَجَةَ وَالْوَسِيلَةَ مِنَ الْجَنَّةِ، وَابْعَثْهُ مَقَاماً مَحْمُوداً
 يَغِيْطُهُ بِهِ الْاَوْْلُونَ وَالْاٰخِرُونَ، اَللّٰهُمَّ اِنَّكَ قُلْتَ
 وَلَوْ اَنَّهُمْ اِذْ ظَلَمُوا اَنْفُسَهُمْ جَاءُوكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللهَ،
 وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُوْلُ لَوَجَدُوا اللهَ تَوَّاباً رَّحِيْمًا، وَاِنِّيْ
 اَتَيْتُ نَبِيَّكَ مُسْتَغْفِراً تَائِباً مِنْ ذُنُوْبِيْ، وَاِنِّيْ اَتَوَجَّهُ
 بِكَ اِلَى اللهِ رَبِّيْ وَرَبِّكَ، لِيَغْفِرَ لِيْ ذُنُوْبِيْ».

سپس فرمود: اگر تو را حاجتی باشد رو به قبله
 بایست، و دو دست را بالا ببر و حاجتت را طلب
 کن، که امید است برآورده شود، ^۱ این شاء الله.

۱. کامل الزیارات، صفحه ۱۵، باب ۳، حدیث ۱.

۲- زیارت حضرت فاطمه علیها السلام

امام صادق علیها السلام از اجداد طاهرینش روایت کرده
 که: هر کس قبر^۱ حضرت زهرا علیها السلام را زیارت کند، و
 به شکل زیر به آن حضرت سلام دهد، و استغفار
 کند خداوند او را می بخشد و وارد بهشت می کند.

«السَّلَامُ عَلَيْكِ يَا سَيِّدَةَ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ، السَّلَامُ
 عَلَيْكِ يَا وَالِدَةَ الْحُجَجِ عَلَى النَّاسِ أَجْمَعِينَ، السَّلَامُ
 عَلَيْكِ أَيَّتُهَا الْمَظْلُومَةُ الْمُنْعَوَةُ حَقُّهَا». سپس بگو:

۱. هر چند محلّ قبر آن حضرت به طور دقیق بر ما روشن
 نیست، ولی طبق برخی از روایات، و نظریّه عده ای از علمای
 شیعه، آن حضرت در خانه اش دفن شده است. بنابراین هر کس
 نزدیک قبر پیامبر ﷺ و روضه مقدّسه بایستد و بانوی اسلام را
 زیارت کند، این شاء الله فضیلت زیارت آن حضرت را کسب کرده
 است. البته در بقیع نیز به قصد رجاء می توان آن حضرت را
 زیارت کرد.

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى أَمَّتِكَ وَابْنَةِ نَبِيِّكَ، وَرَوْجَةِ وَصِيِّ نَبِيِّكَ، صَلَاةً تُزَلِّفُهَا فَوْقَ زُلْفَى عِبَادِكَ الْمَكْرَمِينَ مِنْ أَهْلِ السَّمَوَاتِ وَ أَهْلِ الْأَرْضِينَ»^۱.

۳- زیارتی دیگر به نقل از امام باقر (علیه السلام)

«الْسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُتَحَنَّنَةً اُمْتَحَنَكَ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكَ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَكَ، فَوَجَدَكَ لِمَا اُمْتَحَنَكَ صَابِرَةً، وَزَعَمْنَا أَنَّ لَكَ أَوْلِيَاءَ وَ مُصَدِّقُونَ، وَصَابِرُونَ لِكُلِّ مَا أَتَانَا بِهِ أَبُوكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَآتَى بِهِ وَصِيَّهُ، فَإِنَّا نَسْأَلُكَ إِنْ كُنَّا صَادِقِينَ، إِلَّا الْحَقُّنَا بِتَصَدِّقِنَا لَهُمْ، لِنُبَشِّرَ أَنْفُسَنَا بِأَنَّ قَدْ طَهَّرْنَا بِوَلَايَتِكَ»^۲.

۱. بحارالانوار، جلد ۹۷، صفحه ۱۹۸ و اقبال، صفحه ۶۲۳.

۲. همان مدرک، صفحه ۱۹۴، حدیث ۱۱، به نقل از تهذیب،

۴- زیارت ائمه بقیع (علیهم السلام)

هنگامی که به زیارت قبور ائمه مظلوم بقیع مشرف شدی، روبروی آن قبور و پشت به قبله بایست، و به شکل زیر آن حضرات را زیارت کن:

«الْسَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَيْمَّةَ الْهُدَى، الْسَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ التَّقْوَى، الْسَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَيُّهَا الْحُجَّجُ عَلَى أَهْلِ الدُّنْيَا، الْسَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَيُّهَا الْقَوَّامُ فِي الْبَرِّيَّةِ بِالْقِسْطِ، الْسَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الصَّفْوَةِ، الْسَّلَامُ عَلَيْكُمْ آلَ رَسُولِ اللَّهِ، الْسَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ النَّجْوَى، أَشْهَدُ أَنَّكُمْ قَدْ بَلَّغْتُمْ وَ نَصَحْتُمْ وَ صَبَرْتُمْ فِي ذَاتِ اللَّهِ، وَ كَذَّبْتُمْ وَ أَسِيءَ إِلَيْكُمْ فَغَفَرْتُمْ، وَ أَشْهَدُ أَنَّكُمْ الْأَيْمَّةُ الرَّاشِدُونَ الْمُهْتَدُونَ، وَ أَنَّ

طَاعَتَكُمْ مَفْرُوضَةً، وَأَنَّ قَوْلَكُمْ الصَّدَقُ، وَأَنَّكُمْ دَعَوْتُمْ فَلَمْ تُجَابُوا، وَأَمَرْتُمْ فَلَمْ تُطَاعُوا، وَأَنَّكُمْ دَعَايِمُ الدِّينِ وَأَرْكَانُ الْأَرْضِ، لَمْ تَزَالُوا بِعَيْنِ اللَّهِ يَنْسَخُكُمْ مِنْ أَصْلَابِ كُلِّ مَطْهَرٍ، وَ يَنْقُلُكُمْ مِنْ أَرْحَامِ الْمُطَهَّرَاتِ، لَمْ تَدْنَسْكُمْ الْجَاهِلِيَّةُ الْجَهْلَاءُ، وَ لَمْ تَشْرِكْ فِيكُمْ فَتَنُ الْأَهْوَاءِ، طِبْتُمْ وَ طَابَ مَسْبُتُكُمْ، مَنْ بِكُمْ عَلَيْنَا دَيَانُ الدِّينِ، فَجَعَلَكُمْ فِي بَيُوتِ أَذْنِ اللَّهِ أَنْ تُرْفَعَ وَ يُذَكَّرَ فِيهَا اسْمُهُ، وَ جَعَلَ صَلَاتِنَا عَلَيْكُمْ رَحْمَةً لَنَا، وَ كَفَّارَةً لِدُنُوبِنَا، إِذِ اخْتَارَكُمْ اللَّهُ لَنَا، وَ طَيَّبَ خَلْقَنَا بِمَا مِنْ عَلَيْنَا مِنْ وَلَا يَتَّيَكُمُ، وَ كُنَّا عِنْدَهُ مُسَمَّيْنَ بِعِلْمِكُمْ، مُعْتَرِفِينَ بِتَصَدِيقِنَا إِيَّاكُمْ، وَ هَذَا مَقَامٌ مِنْ أَسْرَفٍ وَ أَخْطَأَ وَ اسْتَكَانَ وَ أَقَرَّ بِمَا جَنَى، وَ رَجَى بِمَقَامِهِ الْخُلَاصَ، وَ أَنْ يَسْتَنْقِذَهُ بِكُمْ

مُسْتَنْقِذُ الْهَلَكَى مِنَ الرَّدَى، فَكُونُوا لِي شُفْعَاءَ، فَقَدْ وَقَدْتُ إِلَيْكُمْ إِذْ رَغِبَ عَنْكُمْ أَهْلُ الدُّنْيَا، وَ اتَّخَذُوا آيَاتِ اللَّهِ هُزُوءًا، وَ اسْتَكْبَرُوا عَنْهَا. يَا مَنْ هُوَ قَائِمٌ لَا يَسْهُو، وَ دَائِمٌ لَا يَلْهُو، وَ مُحِيطٌ بِكُلِّ شَيْءٍ، لَكَ الْمَنْ بِمَا وَقَفْتَنِي، وَ عَرَفْتَنِي بِمَا أَقَمْتَنِي عَلَيْهِ، إِذْ صَدَّ عَنْهُ عِبَادُكَ، وَ جَهِلُوا مَعْرِفَتَهُ، وَ اسْتَخَفُّوا بِحَقِّهِ، وَ مَالُوا إِلَى سِوَاهُ، فَكَانَتِ الْمِنَّةُ مِنْكَ عَلَيَّ مَعَ أَقْوَامٍ خَصَصْتَهُمْ بِمَا خَصَصْتَنِي بِهِ، فَلَكَ الْحَمْدُ إِذْ كُنْتُ عِنْدَكَ فِي مَقَامِي هَذَا، مَذْكُورًا مَكْتُوبًا، فَلَا تَحْرِمْنِي مَا رَجَوْتُ، وَ لَا تُخَيِّبْنِي فِيمَا دَعَوْتُ، بِحُرْمَةِ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الطَّاهِرِينَ، وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ^١.

١. كامل الزيارات، باب ١٥، حديث ٢.

سپس برای خود و ملتسمین دعا و حاجت‌مدان، دعا کن.

پس از آن قبور فاطمه بنت اسد، و ابراهیم فرزند رسول خدا ﷺ و سایر بزرگان بقیع را زیارت کن، و بر آنها درود و رحمت فرست، و بر ایشان فاتحه بخوان، و برای زائر سزاوار است مساجد هفتگانه و مسجد قبا و قبور شهدای اُحد را زیارت کند.

۵- زیارت جامعه

حضرت رضا علیه السلام در پاسخ کسی که از زیارت قبر امام موسی کاظم علیه السلام سؤال کرده بود، فرمودند: کافی است که در همه جا (یعنی در زیارت هر یک از ائمه، و خطاب به شخص آن امام، یا به همه ائمه به طور دسته‌جمعی) بگویند:

«السلامُ عَلَى أَوْلِيَاءِ اللَّهِ وَأَصْفِيَاءِهِ، السَّلامُ عَلَى أُمَنَاءِ اللَّهِ وَأَحِبَّائِهِ، السَّلامُ عَلَى أَنْصَارِ اللَّهِ وَخُلَفَائِهِ، السَّلامُ عَلَى مَحَالِّ مَعْرِفَةِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَى مَسَاكِينِ ذِكْرِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَى مَظَاهِرِ أَمْرِ اللَّهِ وَنَهْيِهِ، السَّلامُ عَلَى الدُّعَاةِ إِلَى اللَّهِ، السَّلامُ عَلَى الْمُخْلِصِينَ الْمُسْتَقَرِّينَ فِي مَرْضَاتِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَى الْمُحْلِصِينَ فِي طَاعَةِ اللَّهِ، السَّلامُ عَلَى الْأَدِلَّةِ عَلَى اللَّهِ السَّلامُ عَلَى الَّذِينَ مَنْ وَالَاهُمْ فَقَدْ وَالَى اللَّهَ، وَمَنْ غَادَاهُمْ فَقَدْ غَادَى اللَّهَ، وَمَنْ عَرَفَهُمْ فَقَدْ عَرَفَ اللَّهَ، وَمَنْ جَهِلَهُمْ فَقَدْ جَهِلَ اللَّهَ، وَمَنْ اعْتَصَمَ بِهِمْ فَقَدْ اعْتَصَمَ بِاللَّهِ، وَمَنْ تَخَلَّى مِنْهُمْ فَقَدْ تَخَلَّى مِنَ اللَّهِ، وَأَشْهَدُ اللَّهُ أَنِّي سَلَمٌ لِمَنْ سَأَلْتُمْ، وَحَرْبٌ لِمَنْ حَارَبْتُمْ، مُؤْمِنٌ بِسِرِّكُمْ وَعَلَانِيَتِكُمْ، مُقَوِّضٌ فِي ذَلِكَ كُلِّهِ إِلَيْكُمْ،

لَعَنَ اللَّهُ عَدُوَّ آلِ مُحَمَّدٍ مِنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ، وَأَبْرَهُ إِلَى اللَّهِ مِنْهُمْ، وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ»^۱.

۶- زیارت حمزه علیه السلام

به هنگام زیارت قبر حضرت حمزه، عموی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در اُحد بگوید:

«الَسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا عَمَّ رَسُولِ اللَّهِ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، الْسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَيْرَ الشُّهَدَاءِ، الْسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَسَدَ اللَّهِ وَ أَسَدَ رَسُولِهِ، أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ جَاهَدْتَ فِي اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ، وَجُدْتَ بِنَفْسِكَ، وَنَصَحْتَ رَسُولَ اللَّهِ، وَكُنْتَ فِيهِ عِنْدَ اللَّهِ سُبْحَانَهُ رَاغِبًا، يَا أَبِي أَنْتَ وَ أُمِّي، مُتَقَرِّبًا إِلَى

۱. کامل زیارات، باب ۱۰۴، حدیث ۱.

رَسُولِ اللَّهِ صلی الله علیه و آله بِذَلِكَ، رَاغِبًا إِلَيْكَ فِي الشَّفَاعَةِ، أَبْتَغِي بِزِيَارَتِكَ خَلَاصَ نَفْسِي، مُتَعَوِّذًا بِكَ مِنْ نَارٍ اسْتَحَقَّهَا مِثْلِي بِمَا جَنَيْتُ عَلَى نَفْسِي، هَارِبًا مِنْ دُنُوبِي الَّتِي احْتَضَبْتُهَا عَلَى ظَهْرِي، فَرَعًا إِلَيْكَ رَجَاءَ رَحْمَةِ رَبِّي، أَتَيْتُكَ مِنْ شُقَّةٍ بَعِيدَةٍ، طَالِبًا فَكَأَنَّكَ رَقِيتِي مِنَ النَّارِ، وَقَدْ أَوْفَرْتَ ظَهْرِي دُنُوبِي، وَ أَتَيْتُ مَا أَسْخَطَ رَبِّي، وَ لَمْ أَجِدْ أَحَدًا أَفْزَعَ إِلَيْهِ خَيْرًا لِي مِنْكُمْ أَهْلَ بَيْتِ الرَّحْمَةِ، فَكُنْ لِي شَفِيعًا يَوْمَ فَقْرِي وَ حَاجَتِي، فَقَدْ سِرْتُ إِلَيْكَ مُحْزُونًا، وَ أَتَيْتُكَ مَكْرُوبًا، وَ سَكَبْتُ عَبْرَتِي عِنْدَكَ بِأَكْبَارٍ، وَ صِرْتُ إِلَيْكَ مُفْرَدًا، وَ أَنْتَ مِمَّنْ أَمَرَنِي اللَّهُ بِصَلَاتِهِ، وَحَثَّنِي عَلَى بَرِّهِ، وَ دَلَّنِي عَلَى فَضْلِهِ، وَ هَدَانِي لِحُبِّهِ، وَ رَغَّبَنِي فِي الْوَفَادَةِ إِلَيْهِ، وَ أَلْهَمَنِي طَلَبَ الْخَوَائِجِ

عِنْدَهُ، أَنْتُمْ أَهْلُ بَيْتٍ لَا يَشْقَى مَنْ تَوَلَّاهُمْ، وَ لَا يَحْزِنُ مَنْ أَتَاهُمْ، وَ لَا يَخْشَرُ مَنْ يَهْوَاهُمْ، وَ لَا يَسْعَدُ مَنْ عَادَاهُمْ»^۱.

۷- دعای خدا حافظی با پیامبر ﷺ

هنگام وداع با پیامبر ﷺ بگوید:

«اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِيَارَةِ قَبْرِ نَبِيِّكَ ﷺ، فَإِنْ تَوَقَّيْتَنِي قَبْلَ ذَلِكَ فَإِنِّي أَشْهَدُ فِي مَمَاتِي عَلَى مَا أَشْهَدُ عَلَيْهِ فِي حَيَاتِي، أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، وَ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُكَ وَ رَسُولُكَ».

یکی از یاران امام صادق (ع) از آن حضرت در ارتباط با وداع قبر رسول الله ﷺ سؤال کرد، فرمود: بگو:

«صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ السَّلَامُ عَلَيْكَ لَا جَعَلَهُ اللَّهُ آخِرَ تَسْلِيمِي عَلَيْكَ»^۱.

۸- وداع با ائمه بقیع (ع)

و پس از وداع با قبر رسول خدا ﷺ قبور ائمه بقیع (ع) را نیز زیارت کند، و با آنان وداع نماید و بگوید:

«السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَيْمَةُ الْهُدَى وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ، أَسْتَوْدِعُكُمْ اللَّهَ وَ أَقْرَأُ عَلَيْكُمْ السَّلَامَ، آمَنَّا بِاللَّهِ وَ بِالرَّسُولِ وَ بِمَا جِئْتُمْ بِهِ وَ دَلَّلْتُمْ عَلَيْهِ، اللَّهُمَّ فَاصْبِرْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ» و سپس می گوید:

«وَلَا تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِيَارَتِهِمْ بِرَحْمَتِكَ

۱. بحار الانوار، جلد ۹۷، صفحه ۲۲۰، حدیث ۱۸.

۱. کامل زیارات، باب ۷، صفحه ۲۶، حدیث ۱ و ۲.

يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللهِ وَبَرَكَاتُهُ».

۹- تلبیه‌های مستحبی

مستحب است پس از تلبیه واجب (لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ، إِنَّ الْحَمْدَ وَ النِّعْمَةَ لَكَ وَ الْمُلْكُ، لَا شَرِيكَ لَكَ)، لبیک‌های زیر را نیز بگوید:

«لَبَّيْكَ ذَا الْمَعَارِجِ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ دَاعِيَا إِلَى دَارِ السَّلَامِ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ غَفَّارَ الذُّنُوبِ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ أَهْلَ التَّلْبِيَةِ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ ذَا الْجَلَالِ وَ الْأَكْرَامِ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ تُبَدِّئُ وَ الْمَعَادُ إِلَيْكَ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ تَسْتَغْنِي وَ يُفْتَقَرُ إِلَيْكَ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ مَرْعُوباً وَ مَرْهُوباً إِلَيْكَ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ إِلَهَ الْحَقِّ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ ذَا النِّعْمَاءِ وَ

الْفَضْلِ الْحَسَنِ الْجَمِيلِ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ كَشَافَ الْكُرْبِ الْعِظَامِ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ عَبْدُكَ وَ ابْنُ عَبْدِكَ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ يَا كَرِيمُ لَبَّيْكَ».

شخصی که عمره به جا می‌آورد تلبیه گفتن را تا زمانی که خانه‌های مکّه را ببیند، ادامه می‌دهد و سپس قطع می‌کند، و تلبیه حج تا ظهر روز عرفه ادامه خواهد داشت، و پس از آن قطع خواهد شد.

۱۰- دعا‌های اشواط طواف

خواندن دعا‌های زیر در هر یک از شوط‌های طواف به ترتیبی که می‌آید، شایسته است:

شوط اوّل

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ إِلَهًا وَاحِدًا وَ نَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ لَا نَعْبُدُ إِلَّا إِيَّاهُ، مُخْلِصِينَ لَهُ

الَّذِينَ، وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّنَا وَ
رَبُّ آبَائِنَا الْأَوَّلِينَ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ وَحْدَهُ
وَحْدَهُ، أَنْجَزَ وَعْدَهُ، وَ نَصَرَ عَبْدَهُ، وَ أَعَزَّ جُنْدَهُ، وَ
هَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ، فَلَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ،
يُحْيِي وَيُمِيتُ وَيُمِيتُ وَيُحْيِي وَهُوَ حَيٌّ لَا يَمُوتُ،
بِيَدِهِ الْخَيْرُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، اَللّٰهُمَّ صَلِّ
عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً، وَ
فِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً، وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ، وَ صَلَّى اللَّهُ
عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ الْأَطْهَارِ».

شوط دوم

«اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ، اَللّٰهُمَّ
اهْدِنِيْ مِنْ عِنْدِكَ، وَ افِضْ عَلَيَّ مِنْ فَضْلِكَ، وَ

اَنْشُرْ عَلَيَّ مِنْ رَحْمَتِكَ، وَ اَنْزِلْ عَلَيَّ مِنْ بَرَكَاتِكَ،
سُبْحَانَكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، اِغْفِرْ لِيْ ذُنُوبِيْ كُلَّهَا
جَمِيعاً، فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ، اَللّٰهُمَّ إِنِّي
أَسْأَلُكَ مِنْ كُلِّ خَيْرٍ أَحَاطَ بِهِ عِلْمُكَ، وَ أَعُوذُ
بِكَ مِنْ كُلِّ شَرٍّ أَحَاطَ بِهِ عِلْمُكَ، اَللّٰهُمَّ إِنِّي
أَسْأَلُكَ غَافِيَتَكَ فِي أُمُورِيْ كُلِّهَا، وَ أَعُوذُ بِكَ
مِنْ خِزْيِ الدُّنْيَا وَ عَذَابِ الْآخِرَةِ، وَ أَعُوذُ
بِوَجْهِكَ الْكَرِيمِ، وَ عِزَّتِكَ الَّتِي لَا تُرَامُ، وَ
قُدْرَتِكَ الَّتِي لَا يَمْتَنِعُ مِنْهَا شَيْءٌ، مِنْ شَرِّ الدُّنْيَا وَ
الْآخِرَةِ، وَ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ».

شوط سوّم

«اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِاسْمِكَ اَلْمَكْتُونِ اَلْمُحْزُونِ

الطَّاهِرِ الطُّهْرِ الْمُبَارَكِ، وَاسْأَلْكَ بِاسْمِكَ الْعَظِيمِ،
وَسُلْطَانِكَ الْقَدِيمِ، يَا وَاهِبَ الْإِعْطَايَا، وَيَا مُطْلِقَ
الْأُسَارَى، وَيَا فَكَاكَ الرِّقَابِ مِنَ النَّارِ، أَسْأَلُكَ
أَنْ تُصَلِّيَ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَأَنْ تُعْتِقَ رَقَبَتِي
مِنَ النَّارِ، وَأَنْ تُخْرِجَنِي مِنَ الدُّنْيَا سَالِمًا، وَ
تُدْخِلَنِي الْجَنَّةَ آمِنًا، وَأَنْ تَجْعَلَ دُعَائِي أَوَّلَهُ فَلَاحًا،
وَأَوْسَطَهُ نَجَاحًا، وَآخِرَهُ صَلاَحًا، إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ
الْغُيُوبِ».

شوط چهارم

«اللَّهُمَّ إِنَّ مَغْفِرَتَكَ أَرْجَى مِنْ عَمَلِي، وَإِنَّ
رَحْمَتَكَ أَوْسَعُ مِنْ ذَنْبِي، اللَّهُمَّ إِنَّ كُنَّ ذَنْبِي
عِنْدَكَ عَظِيمًا فَعَفُوكَ أَعْظَمُ مِنْ ذَنْبِي، اللَّهُمَّ إِنَّ لَمْ

أَكُنْ أَهْلًا أَنْ أُبْلَغَ رَحْمَتِكَ، فَرَحْمَتِكَ أَهْلٌ أَنْ
تَبْلُغَنِي وَتَسْعَنِي، لِأَنَّهَا وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ، بِرَحْمَتِكَ
يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. سُبْحَانَ مَنْ لَا يَعْتَدِي عَلَى أَهْلِ
مَمْلَكَتِهِ، سُبْحَانَ مَنْ لَا يَأْخُذُ أَهْلَ الْأَرْضِ بِأَلْوَانِ
الْعَذَابِ، سُبْحَانَ الرَّؤُوفِ الرَّحِيمِ. اللَّهُمَّ اجْعَلْ لِي
فِي قَلْبِي نُورًا وَبَصَرًا وَفَهْمًا وَعِلْمًا، إِنَّكَ عَلَى
كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ».

شوط پنجم

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
رَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ، الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.
اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مُوجِبَاتِ رَحْمَتِكَ، وَعَزَائِمِ
مَغْفِرَتِكَ، وَالْغَنِيمَةَ مِنْ كُلِّ بَرٍّ، وَالسَّلَامَةَ مِنْ

كُلِّ إِثْمٍ. اَللّٰهُمَّ لَا تَدْعُ لِيْ ذَنْبًا اِلَّا غَفَرْتَهُ، وَلَا هَمًّا اِلَّا فَرَّجْتَهُ، وَلَا سُقْمًا اِلَّا شَفَيْتَهُ، وَلَا عَيْبًا اِلَّا سَتَرْتَهُ، وَلَا رِزْقًا اِلَّا بَسَطْتَهُ، وَلَا خَوْفًا اِلَّا اَمَنْتَهُ، وَلَا سُوءًا اِلَّا صَرَفْتَهُ، وَلَا حَاجَةً هِيَ لَكَ رِضًا، وَلِيْ فِيْهَا صَلاَحٌ اِلَّا قَضَيْتَهَا، يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِيْنَ، اٰمِيْنَ رَبَّ الْعٰلَمِيْنَ».

شوط ششم

«اَسْتَغْفِرُ اللهَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ، الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ، ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ، وَ أَسْأَلُهُ أَنْ يَتُوبَ عَلَيَّ تَوْبَةَ عَبْدٍ ذَلِيلٍ خَاضِعٍ فَقِيرٍ بِائِسٍ مُسْكِنٍ مُسْتَكِينٍ مُسْتَجِيرٍ، لَا يَمْلِكُ لِنَفْسِهِ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا وَلَا مَوْتًا وَلَا حَيَوَةً وَلَا نُشُورًا، اَللّٰهُمَّ

إِنِّيْ أَعُوْذُ بِكَ مِنْ نَفْسٍ لَا تَشْبَعُ، وَ مِنْ قَلْبٍ لَا يَخْشَعُ، وَ مِنْ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ، وَ مِنْ صَلَوةٍ لَا تُرْفَعُ، وَ مِنْ دُعَاءٍ لَا يُسْمَعُ، اَللّٰهُمَّ إِنِّيْ أَسْأَلُكَ الْيُسْرَ بَعْدَ الْعُسْرِ، وَ الْفَرَجَ بَعْدَ الْكَرْبِ، وَ الرَّخَاءَ بَعْدَ الشَّدَّةِ، اَللّٰهُمَّ مَا بَنَا مِنْ نِعْمَةٍ فَانْكُ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، اَسْتَغْفِرُكَ وَ أَتُوبُ إِلَيْكَ».

شوط هفتم

«اَللّٰهُمَّ إِنِّيْ أَسْأَلُكَ بِوَجْهِكَ الْكَرِيمِ، وَ أَسْمِكَ الْعَظِيمِ، وَ مُلْكِكَ الْقَدِيمِ، أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِهِ، وَ أَنْ تَغْفِرَ لِيْ ذَنْبِيْ الْعَظِيمِ، إِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الْعَظِيمَ إِلَّا الْعَظِيمُ، اَللّٰهُمَّ إِنِّيْ أَسْأَلُكَ مُوْجِبَاتِ رَحْمَتِكَ، وَ عَزَائِمَ مَغْفِرَتِكَ، وَ النِّجَاةَ مِنَ النَّارِ وَ

مِنْ كُلِّ بَلِيَّةٍ، وَ أَلْفَوْزَ بِالْجَنَّةِ، وَ أَلْرِضْوَانِ فِي دَارِ
السَّلَامِ، وَ جِوَارِ نَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ وَ آلِهِ السَّلَامُ،
اَللّهُمَّ مَا بِنَا مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنْكَ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ،
أَسْتَغْفِرُكَ وَ أَتُوبُ إِلَيْكَ. اَللّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِحَقِّ
مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ عَلَيْكَ، صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ
مُحَمَّدٍ، وَ أَجْعَلِ النُّورَ فِي بَصَرِي، وَ أَلْبَصِيرَةَ فِي
دِينِي، وَ أَلْيَقِينَ فِي قَلْبِي، وَ أَلْخُلَاصَ فِي عَمَلِي، وَ
اَلسَّلَامَةَ فِي نَفْسِي، وَ أَلْسَعَةَ فِي رِزْقِي، وَ أَلشُّكْرَ
لَكَ أَبَدًا مَا أَبْقَيْتَنِي، بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ».

۱۱-دعاهای اشواط سعی

خواندن دعاهای زیر در هر یک از دورهای

سعی، به ترتیبی که می‌آید شایسته است:

دور اوّل (از صفا به مروه)

«اَللّهُ اَكْبَرُ كَبِيرًا، وَ الْحَمْدُ لِلّهِ كَثِيرًا، وَ سُبْحَانَ
اللّهِ الْعَظِيمِ وَ بِحَمْدِهِ الْكَرِيمِ بُكْرَةً وَ أَصِيلاً، وَ مِنْ
اللَّيْلِ فَاسْجُدْ لَهُ وَسَبِّحْهُ لَيْلًا طَوِيلًا، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
وَ حُدَّهُ، اَنْحِزَّ وَ عُدَّهُ، وَ نَصَرَ عَبْدَهُ، وَ هَزَمَ الْأَحْزَابَ
وَ حُدَّهُ، لَا شَيْءَ قَبْلَهُ وَ لَا بَعْدَهُ، يُحْيِي وَ يُمِيتُ، وَ هُوَ
حَيٌّ لَا يَمُوتُ وَ لَا يَفُوتُ أَبَدًا، بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَ أَلْسِنِهِ
الْمُصِيرُ، وَ هُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. رَبِّ اغْفِرْ وَ
ارْحَمْ، وَ اعْفُ وَ تَكْرَّمْ، وَ تَجَاوَزْ عَمَّا تَعْلَمُ، إِنَّكَ
تَعْلَمُ مَا لَا نَعْلَمُ، إِنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ الْأَعَزُّ الْأَكْرَمُ، رَبِّ
نَحْنَا مِنَ النَّارِ سَالِمِينَ غَائِبِينَ، فَارْحَمِ الْمُسْتَثْبِرِينَ،
مَعَ عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ، مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ
مِنَ النَّبِيِّينَ وَ الصِّدِّيقِينَ، وَ الشُّهَدَاءِ وَ الصَّالِحِينَ،

وَحَسَنَ أَوْلِيَّكَ رَفِيقًا، ذَلِكَ الْفَضْلُ مِنَ اللَّهِ، وَكَفَى بِاللَّهِ عَليِّمًا، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، حَقًّا حَقًّا، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَلَا نَعْبُدُ إِلَّا إِيَّاهُ، مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ، وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ».

و نزدیک مروه این آیه خوانده می شود:

«إِنَّ الصَّفَاَ وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوْ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَّوَّفَ بِهِمَا، وَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ عَلِيمٌ».

دور دوم (از مروه به صفا)

«اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ وَلِلَّهِ الْحَمْدُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْوَاحِدُ الْوَاحِدُ، الْفَرْدُ الصَّمَدُ، الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي

الْمَلَكِ، وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذَّلِّ، وَكَبْرُهُ تَكْبِيرًا. اَللّهُمَّ اِنَّكَ قُلْتَ فِي كِتَابِكَ الْمُنَزَّلِ: «ادْعُونِي اَسْتَجِبْ لَكُمْ»، دَعَوْنَاكَ رَبَّنَا فَاعْفُ لَنَا كَمَا اَمَرْتَنَا، اِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ، رَبَّنَا اِنَّا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُنَادِي لِلْاِيْمَانِ اَنْ اٰمِنُوْا بِرَبِّكُمْ فَاٰمَنَّا، رَبَّنَا فَاعْفُ لَنَا ذُنُوْبَنَا وَكَفِّرْ عَنَّا سَيِّئَاتِنَا وَتَوَقَّنَا مَعَ الْاَبْرَارِ، رَبَّنَا وَ اٰتِنَا مَا وَعَدْتَنَا عَلٰى رُسُلِكَ وَلَا تُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ اِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ، رَبَّنَا عَلَيْنِكَ تَوَكَّلْنَا وَ اِلَيْكَ اَنْبَسْنَا وَ اِلَيْكَ الْمَصِيْرُ، رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِاِخْوَانِنَا الَّذِيْنَ سَبَقُونَا بِالْاِيْمَانِ، وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوْبِنَا غِلًا لِلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا، رَبَّنَا اِنَّكَ رَؤُوفٌ رَحِيْمٌ، رَبِّ اغْفِرْ وَاَرْحَمْ، وَاَعْفُ وَ تَكْرَمْ، وَ تَجَاوَزْ عَمَّا تَعْلَمُ، اِنَّكَ تَعْلَمُ مَا لَا نَعْلَمُ، اِنَّكَ اَنْتَ اللَّهُ الْاَعَزُّ الْاَكْرَمُ. اِنَّ الصَّفَاَ وَ

الْمُرُوءَةِ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ، أَوْ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَّوَّفَ بِهِمَا، وَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ عَلِيمٌ».

دور سوّم

«اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ وَ لِلَّهِ الْحَمْدُ، رَبَّنَا ائْتِمِ لَنَا نُورَنَا وَ اغْفِرْ لَنَا، إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْخَيْرَ كُلَّهُ، عَاجِلَهُ وَ آجِلَهُ، وَ أَسْتَغْفِرُكَ لِذَنْبِي، وَ أَسْأَلُكَ رَحْمَتَكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. رَبِّ اغْفِرْ وَ ارْحَمْ، وَ اعْفُ وَ تَكْرَمْ، وَ تَجَاوَزْ عَمَّا تَعْلَمُ، إِنَّكَ تَعْلَمُ مَا لَا نَعْلَمُ، إِنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ الْأَعَزُّ الْأَكْرَمُ، رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا، وَ لَا تُزِغْ قَلْبِي بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنِي، وَ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً، إِنَّكَ أَنْتَ

الْوَهَّابُ. اللَّهُمَّ عَافِنِي فِي سَمْعِي وَ بَصَرِي، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ. اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكُفْرِ وَ الْفَقْرِ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ، وَ بِمُعَافَاتِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ، وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْكَ لَا أُحْصِي ثَنَاءً عَلَيْكَ، أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ، فَلَكَ الْحَمْدُ حَتَّى تَرْضَى».

«إِنَّ الصَّغَا وَ الْمُرُوءَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوْ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَّوَّفَ بِهِمَا، وَ مَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ عَلِيمٌ».

دور چهارم

«اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ وَ لِلَّهِ الْحَمْدُ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ مَا تَعْلَمُ، وَ أَعُوذُ بِكَ مِنْ

شَرِّ مَا تَعْلَمُ، وَاسْتَغْفِرُكَ مِنْ كُلِّ مَا تَعْلَمُ، وَاعُوذُ
بِكَ مِنْ شَرِّ مَا تَعْلَمُ، وَاسْتَغْفِرُكَ مِنْ كُلِّ مَا تَعْلَمُ،
إِنَّكَ أَنْتَ عَلَامُ الْغُيُوبِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ
الْمُبِينُ، مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ الصَّادِقُ الْوَعْدِ الْأَمِينُ.
اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ كَمَا هَدَيْتَنِي لِلْإِسْلَامِ أَنْ لَا تُزِعَهُ
مِنِّي، حَتَّى تَتَوَقَّافَنِي عَلَيْهِ وَ أَنَا مُسْلِمٌ. اللَّهُمَّ اجْعَلْ
فِي قَلْبِي نُورًا، وَ فِي سَمْعِي نُورًا، وَ فِي بَصَرِي نُورًا.
اللَّهُمَّ رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي، وَ يَسِّرْ لِي أَمْرِي، وَ
اعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ وَسَاوِسِ الصَّدْرِ، وَ شَتَاتِ
الْأَمْرِ، وَ فِتْنَةِ الْقَبْرِ. اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا
يَلِجُ فِي اللَّيْلِ، وَ مِنْ شَرِّ مَا يَلِجُ فِي النَّهَارِ، وَ مِنْ
شَرِّ مَا تَهَبُّ بِهِ الرِّيَّاحُ، يَا أَرْحَمَ الرَّحِمِينَ. سُبْحَانَكَ
مَا عَبَدْنَاكَ حَقَّ عِبَادَتِكَ يَا اللَّهُ، سُبْحَانَكَ مَا

ذَكَرْنَاكَ حَقَّ ذِكْرِكَ يَا اللَّهُ، رَبِّ اغْفِرْ وَ ارْحَمْ، وَ
اغْفُ وَ تَكْرَّمْ، وَ تَجَاوَزْ عَمَّا تَعْلَمُ، إِنَّكَ تَعْلَمُ مَا لَا
نَعْلَمُ، إِنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ الْأَعَزُّ الْأَكْرَمُ.
إِنَّ الصَّافَا وَ الْمُرَوَّةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ فَسَنَ حَسَّ
الْبَيْتِ أَوْ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَّوَّفَ بِهِمَا، وَ
مَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ عَلِيمٌ».

دور پنجم

«اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ وَ لِلَّهِ الْحَمْدُ،
سُبْحَانَكَ مَا شَكَرْنَاكَ حَقَّ شُكْرِكَ يَا اللَّهُ، سُبْحَانَكَ
مَا أَعْلَى شَأْنِكَ يَا اللَّهُ، اللَّهُمَّ حَبِّبْ إِلَيْنَا الْإِيمَانَ،
وَزَيِّنْهُ فِي قُلُوبِنَا، وَ كَرِّهِ إِلَيْنَا الْكُفْرَ وَ الْفُسُوقَ وَ
الْعِصْيَانَ، وَ اجْعَلْنَا مِنَ الرُّشِدِينَ. رَبِّ اغْفِرْ وَ

ارْحَمْ، وَاعْفُ وَتَكَرَّمْ، وَتَجَاوَزْ عَمَّا تَعْلَمُ، إِنَّكَ تَعْلَمُ مَا لَا نَعْلَمُ، إِنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ الْأَعَزُّ الْأَكْرَمُ. اَللّهُمَّ قِنِي عَذَابَكَ يَوْمَ تَبْعَثُ عِبَادَكَ، اَللّهُمَّ اهْدِنِي بِالْهُدَى، وَتَقْنِي بِالتَّقْوَى، وَاعْفِرْ لِي فِي الْآخِرَةِ وَالْأُولَى، اَللّهُمَّ ابْسِطْ عَلَيْنَا مِنْ بَرَكَاتِكَ وَرَحْمَتِكَ وَفَضْلِكَ وَرِزْقِكَ، اَللّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ النَّعِيمَ الْمُقِيمَ، الَّذِي يَحُولُ وَلَا يَزُولُ أَبَدًا، اَللّهُمَّ اجْعَلْ فِي قَلْبِي نُورًا، وَفِي سَمْعِي نُورًا، وَفِي بَصَرِي نُورًا، وَفِي لِسَانِي نُورًا، وَعَنْ يَمِينِي نُورًا، وَمِنْ فَوْقِي نُورًا، وَاجْعَلْ فِي نَفْسِي نُورًا، وَعَظَمْ لِي نُورًا. رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي.

إِنَّ الصَّافَاَ وَالْمُرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ فَسَنَ حَجَّ أَلْبَيْتٍ أَوْ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطُوفَ بِهِمَا، وَ

مَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ عَلِيمٌ.

دور ششم

«اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ وَلِلَّهِ الْحَمْدُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ، صَدَقَ وَعْدُهُ، وَنَصَرَ عَبْدَهُ، وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَلَا نَعْبُدُ إِلَّا إِيَّاهُ، مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ، وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ. اَللّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْهُدَى وَالتَّقَى وَالْعِفَافَ وَالْغِنَى، اَللّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ كَالَّذِي تَقُولُ، وَخَيْرًا مِمَّا تَقُولُ، اَللّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ رِضَاكَ وَالْجَنَّةَ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ سَخَطِكَ وَالنَّارِ، وَمَا يَقْرُبُنِي إِلَيْهَا مِنْ قَوْلٍ وَفِعْلٍ أَوْ عَمَلٍ، اَللّهُمَّ بِنُورِكَ اهْتَدَيْنَا، وَبِفَضْلِكَ اسْتَعَيْنَا، وَفِي كَنْفِكَ وَإِنْعَامِكَ وَعَطَائِكَ وَ

إِحْسَانِكَ أَصْبَحْنَا وَ أَمْسَيْنَا، أَنْتَ الْأَوَّلُ فَلَا قَبْلَكَ شَيْءٌ، وَ الْآخِرُ فَلَا بَعْدَكَ شَيْءٌ، وَ الظَّاهِرُ فَلَا شَيْءَ فَوْقَكَ، وَ الْبَاطِنُ فَلَا شَيْءَ دُونَكَ، نَعُوذُ بِكَ مِنَ الْفُلْسِ وَ الْكَسَلِ وَ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَ فِتْنَةِ الْغِنَى، وَ نَسْتَلْكَ الْقَوْزَ بِالْجَنَّةِ. رَبِّ اغْفِرْ وَ ارْحَمْ، وَ اعْفُ وَ تَكْرَّمْ، وَ تَجَاوَزْ عَمَّا تَعْلَمُ، إِنَّكَ تَعْلَمُ مَا لَا نَعْلَمُ، إِنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ الْأَعَزُّ الْأَكْرَمُ. إِنَّ الصَّفَا وَ الْمُرُوءَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ فَنَحْنُ حَجَّ الْبَيْتِ أَوْ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَّوَّفَ بِهِمَا، وَ مَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ عَلِيمٌ».

دور هفتم

«اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا، وَ الْحَمْدُ

لِلَّهِ كَثِيرًا، اَللّهُمَّ حَبِّبِ إِلَى الْإِيْمَانِ وَ زَيِّنْهُ فِي قَلْبِي، وَ كَرِّهِ إِلَيَّ الْكُفْرَ وَ الْفُسُوقَ وَ الْعِصْيَانَ، وَ اجْعَلْنِي مِنَ الرُّشِدِيْنَ. رَبِّ اغْفِرْ وَ ارْحَمْ، وَ اعْفُ وَ تَكْرَّمْ، وَ تَجَاوَزْ عَمَّا تَعْلَمُ، إِنَّكَ تَعْلَمُ مَا لَا نَعْلَمُ، إِنَّكَ أَنْتَ اللَّهُ الْأَعَزُّ الْأَكْرَمُ، اَللّهُمَّ اخْتِمِ بِالْخَيْرَاتِ آجَلَنَا، وَ حَقِّقْ بِفَضْلِكَ آمَالَنَا، وَ سَهِّلْ لِبُلُوغِ رِضَاكَ سُبُلَنَا، وَ حَسِّنْ فِي جَمِيعِ الْأَحْوَالِ أَعْمَالَنَا. يَا مُنْقِذَ الْغَرَقَى، يَا مُنْجِيَ الْهَلَكَى، يَا شَاهِدَ كُلِّ نَجْوَى، يَا مُنْتَهَى كُلِّ شَكْوَى، يَا قَدِيمَ الْإِحْسَانِ، يَا دَائِمَ الْمَعْرُوفِ، يَا مَنْ لَا غِنَى بِشَيْءٍ عَنْهُ، وَ لَا بُدَّ لِكُلِّ شَيْءٍ مِنْهُ، يَا مَنْ رَزَقَ كُلَّ شَيْءٍ عَلَيْهِ، وَ مَصِيرُ كُلِّ شَيْءٍ إِلَيْهِ. اَللّهُمَّ إِنِّي عَائِدُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا أَعْطَيْتَنَا، وَ مِنْ شَرِّ مَا مَنَعْتَنَا. اَللّهُمَّ تَوَقَّنَا مُسْلِمِينَ، وَ الْحَقَّنَا

بِالصَّالِحِينَ، غَيْرَ خَزَايَا وَلَا مَفْتُونِينَ، رَبِّ يَسِّرْ وَلَا تُعَسِّرْ، رَبِّ اكْتُم بِالْخَيْرِ.

إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوْ اعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَّوَّفَ بِهِمَا، وَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ عَلِيمٌ.

۱۲- طواف وداع

کسی که می‌خواهد از مکه خارج شود مستحب است طواف وداع بجا آورد، و پس از هفت دور طواف و نماز طواف این دعا را بخواند:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ وَنَبِيِّكَ وَأَمِينِكَ وَحَبِيبِكَ وَخَلِّكَ مِنْ خَيْرَتِكَ مِنْ خَلْقِكَ. اللَّهُمَّ كَمَا بَلَغَ رِسَالَاتِكَ، وَجَاهَدَ فِي

سَبِيلِكَ، وَصَدَعَ بِأَمْرِكَ، وَأُذِي فِي جَنْبِكَ، وَعَبَدَكَ حَتَّى أَتَاهُ الْيَقِينُ. اللَّهُمَّ اقْلِبْنِي مُفْلِحاً مُنْجِحاً مُسْتَجَاباً لِي، بِأَفْضَلِ مَا يَرْجِعُ بِهِ أَحَدٌ مِنْ وَفْدِكَ، مِنَ الْمَغْفِرَةِ وَالْبَرَكَاتِ وَالرَّحْمَةِ وَالرِّضْوَانِ وَالْغَافِيَةِ»^۱.

البته انجام بخشی از مستحبات مخصوصاً در ایام حج امکان‌پذیر نیست، و موجب مزاحمت برای زوّار است، به آنچه امکان‌پذیر است و مزاحمت ندارد قناعت شود.

۱۳- دعای توسّل

مقصود از «توسّل» در این جا، وسیله قرار دادن انسانهای شایسته و صالح، در پیشگاه خدا و طلب

۱. تهذیب الاحکام، جلد ۵، صفحه ۲۸۰.

چیزی از خدا به خاطر آنان است که مورد سفارش قرآن و روایات اسلامی قرار گرفته است (بخشنده نعمتها خداست و آن بزرگواران در پیشگاه او شفاعت می‌کنند). قرآن کریم می‌فرماید: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ؛ ای کسانی که ایمان آورده‌اید، پرهیزکاری پیشه کنید و وسیله‌ای برای تقرب به خدا انتخاب نمایید»^۱. البته وسیله تقرب به خدا، امور گوناگونی است - همان گونه که در روایات تصریح شده است - که از جمله آنها، شفاعت پیامبران و امامان و بندگان صالح نزد خداوند می‌باشد. قرآن کریم به طور روشن به رسول خدا ﷺ می‌گوید: «اگر گنه کاران به محضر آیند و از خدا طلب آمرزش نمایند و تو نیز برای آنها طلب

۱. سورة مائده، آیه ۳۵.

عفو کنی، مشمول رحمت و عفو خدا خواهند شد»^۱. در روایات فراوانی از طریق شیعه و سنی، مسأله توسّل به پیامبر اکرم ﷺ و اهل بیت علیهم السلام مطرح شده و مورد سفارش قرار گرفته است و آنها که منکر توسّل هستند به خاطر کمی اطلاعات و یا بی‌اطلاعی آنها از آیات قرآن و روایات اسلامی است.^۲ مرحوم «علامة مجلسی» فرموده است که در برخی از کتابهای معتبر آمده است که جناب «شیخ صدوق» این دعای توسّل را از ائمه: روایت کرده و گفته است: «این دعا را برای هر حاجتی که خواندم به زودی به اجابت رسید».^۳

۱. سورة نساء، آیه ۶۴.

۲. برای آگاهی بیشتر در این زمینه، به تفسیر نمونه، جلد ۴، صفحه ۳۶۳ به بعد و جلد ۱۲ صفحه ۱۶۶ و دیگر کتب مراجعه شود.

۳. بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۲۴۷.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ وَأَتَوَجَّهُ إِلَيْكَ بِنَبِيِّكَ نَبِيِّ
 الرَّحْمَةِ، مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، يَا أَبَا الْقَاسِمِ
 يَا رَسُولَ اللَّهِ، يَا إِمَامَ الرَّحْمَةِ، يَا سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا، إِنَّا
 تَوَجَّهْنَا وَاسْتَشْفَعْنَا وَتَوَسَّلْنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ، وَقَدَّمْنَاكَ
 بَيْنَ يَدَيِ حَاجَاتِنَا، يَا وَجِيهًا عِنْدَ اللَّهِ، إِشْفَعْ لَنَا
 عِنْدَ اللَّهِ، يَا أَبَا الْحَسَنِ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، يَا عَلِيَّ بْنَ
 أَبِي طَالِبٍ، يَا حُجَّةَ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ، يَا سَيِّدَنَا وَ
 مَوْلَانَا، إِنَّا تَوَجَّهْنَا وَاسْتَشْفَعْنَا وَتَوَسَّلْنَا بِكَ إِلَى
 اللَّهِ، وَقَدَّمْنَاكَ بَيْنَ يَدَيِ حَاجَاتِنَا، يَا وَجِيهًا
 عِنْدَ اللَّهِ، إِشْفَعْ لَنَا عِنْدَ اللَّهِ، يَا فَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ يَا
 بِنْتَ مُحَمَّدٍ، يَا قُرَّةَ عَيْنِ الرَّسُولِ، يَا سَيِّدَتَنَا
 وَمَوْلَاتَنَا، إِنَّا تَوَجَّهْنَا وَاسْتَشْفَعْنَا وَتَوَسَّلْنَا بِكَ إِلَى

اللَّهُ، وَقَدَّمْنَاكَ بَيْنَ يَدَيِ حَاجَاتِنَا، يَا وَجِيهَةً
 عِنْدَ اللَّهِ، إِشْفَعْ لَنَا عِنْدَ اللَّهِ، يَا أَبَا مُحَمَّدٍ يَا حَسَنَ بْنَ
 عَلِيٍّ، أَيُّهَا الْمُجْتَبَى يَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ، يَا حُجَّةَ اللَّهِ عَلَى
 خَلْقِهِ، يَا سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا، إِنَّا تَوَجَّهْنَا وَاسْتَشْفَعْنَا
 وَتَوَسَّلْنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ، وَقَدَّمْنَاكَ بَيْنَ يَدَيِ حَاجَاتِنَا،
 يَا وَجِيهًا عِنْدَ اللَّهِ، إِشْفَعْ لَنَا عِنْدَ اللَّهِ، يَا أَبَاعَبْدِ اللَّهِ
 يَا حُسَيْنَ بْنَ عَلِيٍّ، أَيُّهَا الشَّهِيدُ يَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ، يَا
 حُجَّةَ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ، يَا سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا، إِنَّا تَوَجَّهْنَا
 وَاسْتَشْفَعْنَا وَتَوَسَّلْنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ، وَقَدَّمْنَاكَ بَيْنَ
 يَدَيِ حَاجَاتِنَا، يَا وَجِيهًا عِنْدَ اللَّهِ، إِشْفَعْ لَنَا عِنْدَ اللَّهِ،
 يَا أَبَا الْحَسَنِ يَا عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ، يَا زَيْنَ الْعَابِدِينَ يَا
 بْنَ رَسُولِ اللَّهِ، يَا حُجَّةَ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ، يَا سَيِّدَنَا
 وَمَوْلَانَا، إِنَّا تَوَجَّهْنَا وَاسْتَشْفَعْنَا وَتَوَسَّلْنَا بِكَ إِلَى

اللَّهُ، وَقَدَّمْنَاكَ بَيْنَ يَدَيَّ حَاجَاتِنَا، يَا وَجِهًا
عِنْدَ اللَّهِ، اشفَعْ لَنَا عِنْدَ اللَّهِ، يَا أَبَا جَعْفَرٍ يَا مُحَمَّدَ بْنَ
عَلِيٍّ، أَيُّهَا الْبَاقِرُ يَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ، يَا حُجَّةَ اللَّهِ عَلَى
خَلْقِهِ، يَا سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا، إِنَّا تَوَجَّهْنَا وَاسْتَشْفَعْنَا
وَتَوَسَّلْنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ، وَقَدَّمْنَاكَ بَيْنَ يَدَيَّ حَاجَاتِنَا،
يَا وَجِهًا عِنْدَ اللَّهِ، اشفَعْ لَنَا عِنْدَ اللَّهِ، يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ
يَا جَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ، أَيُّهَا الصَّادِقُ يَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ،
يَا حُجَّةَ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ، يَا سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا، إِنَّا
تَوَجَّهْنَا وَاسْتَشْفَعْنَا وَتَوَسَّلْنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ، وَ
قَدَّمْنَاكَ بَيْنَ يَدَيَّ حَاجَاتِنَا، يَا وَجِهًا عِنْدَ اللَّهِ،
اشفَعْ لَنَا عِنْدَ اللَّهِ، يَا أَبَا الْحَسَنِ يَا مُوسَى بْنَ جَعْفَرٍ،
أَيُّهَا الْكَاطِمُ يَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ، يَا حُجَّةَ اللَّهِ عَلَى
خَلْقِهِ، يَا سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا، إِنَّا تَوَجَّهْنَا

وَاسْتَشْفَعْنَا وَتَوَسَّلْنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ، وَقَدَّمْنَاكَ بَيْنَ
يَدَيَّ حَاجَاتِنَا، يَا وَجِهًا عِنْدَ اللَّهِ، اشفَعْ لَنَا عِنْدَ اللَّهِ،
يَا أَبَا الْحَسَنِ يَا عَلِيَّ بْنَ مُوسَى، أَيُّهَا الرِّضَا يَا بْنَ
رَسُولِ اللَّهِ، يَا حُجَّةَ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ، يَا سَيِّدَنَا
وَمَوْلَانَا، إِنَّا تَوَجَّهْنَا وَاسْتَشْفَعْنَا وَتَوَسَّلْنَا بِكَ إِلَى
اللَّهُ، وَقَدَّمْنَاكَ بَيْنَ يَدَيَّ حَاجَاتِنَا، يَا وَجِهًا عِنْدَ
اللَّهُ، اشفَعْ لَنَا عِنْدَ اللَّهِ، يَا أَبَا جَعْفَرٍ يَا مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ،
أَيُّهَا النَّقِيُّ الْمَجَوَّادُ يَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ، يَا حُجَّةَ اللَّهِ عَلَى
خَلْقِهِ، يَا سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا، إِنَّا تَوَجَّهْنَا وَاسْتَشْفَعْنَا
وَتَوَسَّلْنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ، وَقَدَّمْنَاكَ بَيْنَ يَدَيَّ حَاجَاتِنَا،
يَا وَجِهًا عِنْدَ اللَّهِ، اشفَعْ لَنَا عِنْدَ اللَّهِ، يَا أَبَا الْحَسَنِ يَا
عَلِيَّ بْنَ مُحَمَّدٍ، أَيُّهَا الْهَادِي النَّقِيُّ يَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ،
يَا حُجَّةَ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ، يَا سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا، إِنَّا

تَوَجَّهْنَا وَاسْتَشْفَعْنَا وَتَوَسَّلْنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ، وَقَدَّمْنَاكَ
 بَيْنَ يَدَيِ حَاجَاتِنَا، يَا وَجِهًا عِنْدَ اللَّهِ، اشفَعْ لَنَا
 عِنْدَ اللَّهِ، يَا أَبَا مُحَمَّدٍ يَا حَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ، أَيُّهَا الرَّكِيُّ
 الْعَسْكَرِيُّ يَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ، يَا حُجَّةَ اللَّهِ عَلَى
 خَلْقِهِ، يَا سَيِّدَنَا وَمَوْلَانَا، إِنَّا تَوَجَّهْنَا وَاسْتَشْفَعْنَا
 وَتَوَسَّلْنَا بِكَ إِلَى اللَّهِ، وَقَدَّمْنَاكَ بَيْنَ يَدَيِ حَاجَاتِنَا،
 يَا وَجِهًا عِنْدَ اللَّهِ، اشفَعْ لَنَا عِنْدَ اللَّهِ، يَا وَصِيَّ
 الْحَسَنِ وَالْخَلْفَ الْحُجَّةَ، أَيُّهَا الثَّقَائِمُ الْمُنْتَظَرُ الْمَهْدِيُّ،
 يَا بْنَ رَسُولِ اللَّهِ، يَا حُجَّةَ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ، يَا سَيِّدَنَا
 وَمَوْلَانَا، إِنَّا تَوَجَّهْنَا وَاسْتَشْفَعْنَا وَتَوَسَّلْنَا بِكَ إِلَى
 اللَّهِ، وَقَدَّمْنَاكَ بَيْنَ يَدَيِ حَاجَاتِنَا، يَا وَجِهًا عِنْدَ
 اللَّهِ، اشفَعْ لَنَا عِنْدَ اللَّهِ. سپس حاجت خود را بخواهد
 که این شاء الله تعالی برآورده می شود. در روایت

دیگری^۱ آمده است که بعد از این بگوید:

يَا سَادَتِي وَ مَوَالِيَّ، إِنِّي تَوَجَّهْتُ بِكُمْ إِلَيْكَ وَ
 عُدَّتِي لِيَوْمِ فَقْرِي وَ حَاجَتِي إِلَى اللَّهِ، وَ تَوَسَّلْتُ بِكُمْ
 إِلَى اللَّهِ، وَ اسْتَشْفَعْتُ بِكُمْ إِلَى اللَّهِ، فَاشْفَعُوا لِي
 عِنْدَ اللَّهِ، وَاسْتَقِذُونِي مِنْ ذُنُوبِي عِنْدَ اللَّهِ، فَإِنَّكُمْ
 وَسِيلَتِي إِلَى اللَّهِ، وَ مُحِبِّكُمْ وَ بِقُرْبِكُمْ أَرْجُو نَجَاءً مِنْ
 اللَّهِ، فَكُونُوا عِنْدَ اللَّهِ رَجَائِي، يَا سَادَتِي يَا أَوْلِيَاءَ
 اللَّهِ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ، وَلَعَنَّ اللَّهُ أَعْدَاءَ اللَّهِ
 ظَالِمِيهِمْ مِنَ الْأَوَّلِينَ وَ الْآخِرِينَ، آمِينَ رَبَّ
 الْعَالَمِينَ.

۱. بحار الانوار، جلد ۹۹، صفحه ۳۴۹، حدیث ۹.

۱۴- زیارت آل یاسین

«شیخ جلیل، احمد بن علی بن ابی طالب طبرسی» در کتاب شریف «احتجاج» روایت کرده که از ناحیه مقدّس حضرت مهدی علیه السلام زیارت زیر در پاسخ نامه «محمد حمیری» آمده است که زیارتی است بسیار عالی و پرمحتوا: (و در سرداب مقدّس و غیر آن می توان از آن استفاده کرد) این زیارت مطابق نقل بحارالانوار چنین است:

سَلَامٌ عَلَى آلِ يَسَّ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا دَاعِيَ اللَّهِ وَرَبَّانِي آبَائِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَابَ اللَّهِ وَدِيَانَ دِينِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَلِيفَةَ اللَّهِ وَنَاصِرَ حَقِّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّةَ اللَّهِ وَدَكِيلَ إِزَادَتِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا تَالِي كِتَابِ اللَّهِ وَتَرْجُمَانَهُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ فِي آثَاءِ لَيْلِكَ وَأَطْرَافِ نَهَارِكَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا

بَقِيَّةَ اللَّهِ فِي أَرْضِهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مِبْتَاقَ اللَّهِ الَّذِي أَخَذَهُ وَوَكَّدَهُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَعْدَ اللَّهِ الَّذِي ضَمِنَهُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْعَلَمُ الْمُنْصُوبُ، وَالْعِلْمُ الْمُنْصُوبُ، وَالْعَوْتُ، وَالرَّحْمَةُ الْوَاسِعَةُ، وَعُدًّا غَيْرَ مَكْذُوبٍ، السَّلَامُ عَلَيْكَ حِينَ تَقُومُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ حِينَ تَقْعُدُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ حِينَ تَقْرَأُ وَتُبَيِّنُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ حِينَ تُصَلِّي وَتَقْنُتُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ حِينَ تَرْكَعُ وَتَسْجُدُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ حِينَ تُهَلِّلُ وَتُكَبِّرُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ حِينَ تَحْمَدُ وَتُسْتَغْفِرُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ حِينَ تُصْبِحُ وَتُمْسِي، السَّلَامُ عَلَيْكَ فِي اللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى، وَالنَّهَارِ إِذَا تَجَلَّى، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْأَمَامُ الْمُأْمُونُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْمُقَدَّمُ الْمُأْمُولُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ بِجَوَامِعِ السَّلَامِ، أَشْهَدُكَ يَا

مَوْلَايَ اَنِّي اَشْهَدُ اَنْ لَا اِلَهَ اِلَّا اللهُ، وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَاَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، لَا حَبِيبَ اِلَّا هُوَ وَاهْلُهُ، وَاَشْهَدُكَ يَا مَوْلَايَ اَنَّ عَلِيًّا اَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ حُجَّتُهُ، وَالْحَسَنَ حُجَّتُهُ، وَالْحُسَيْنَ حُجَّتُهُ، وَعَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ حُجَّتُهُ، وَمُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ حُجَّتُهُ، وَجَعْفَرَ بْنَ مُحَمَّدٍ حُجَّتُهُ، وَمُوسَى بْنَ جَعْفَرٍ حُجَّتُهُ، وَعَلِيَّ بْنَ مُوسَى حُجَّتُهُ، وَمُحَمَّدَ بْنَ عَلِيٍّ حُجَّتُهُ، وَعَلِيَّ بْنَ مُحَمَّدٍ حُجَّتُهُ، وَالْحَسَنَ بْنَ عَلِيٍّ حُجَّتُهُ، وَاَشْهَدُ اَنَّكَ حُجَّةُ اللهِ، اَنْتُمْ الْاَوَّلُ وَالْاٰخِرُ، وَاَنَّ رَجَعْتَكُمْ حَقًّا لَا رَيْبَ فِيهَا، يَوْمَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا اِيْمَانُهَا، لَمْ تَكُنْ اٰمَنَتْ مِنْ قَبْلُ اَوْ كَسَبَتْ فِي اِيْمَانِهَا خَيْرًا، وَاَنَّ الْمَوْتَ حَقٌّ وَاَنَّ نَاكِرًا وَتَكْبِيرًا

حَقٌّ، وَاَشْهَدُ اَنَّ النَّشْرَ حَقٌّ، وَالْبَعْثَ حَقًّا، وَاَنَّ الصِّرَاطَ حَقٌّ، وَالْمِرْصَادَ حَقٌّ، وَالْمِيزَانَ حَقٌّ، وَالْحَشَرَ حَقٌّ، وَالْحِسَابَ حَقٌّ، وَالْجَنَّةَ وَالنَّارَ حَقٌّ، وَالْوَعْدَ وَالْوَعْدَ بِهِمَا حَقٌّ، يَا مَوْلَايَ شَقِيَ مَنْ خَالَفَكُمْ، وَسَعِدَ مَنْ اطَاعَكُمْ، فَاشْهَدْ عَلَيَّ مَا اَشْهَدُكَ عَلَيْهِ، وَاَنَا وَلِيُّ لَكَ، بَرِيٌّ مِنْ عَدُوِّكَ، فَالْحَقُّ مَا رَضِيتُمُوهُ، وَالْبَاطِلُ مَا اَسْخَطْتُمُوهُ، وَالْمَعْرُوفُ مَا اَمَرْتُمْ بِهِ، وَالْمُنْكَرُ مَا نَهَيْتُمْ عَنْهُ، فَنَفْسِي مُؤَمِّتَةٌ بِاللّهِ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَبِرَسُولِهِ وَبِامِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، وَبِكُمْ يَا مَوْلَايَ، اَوَّلَكُمْ وَاٰخِرَكُمْ، وَنُصْرَتِي مُعَدَّةٌ لَكُمْ، وَمَوَدَّتِي خَالِصَةٌ لَكُمْ، اٰمِينَ اٰمِينَ اَنَگاہ این دعا خوانده شود: اَللّهُمَّ اِنِّي

۱. در احتجاج و بحار الانوار: «ان النشر و البعث حق».

أَسْأَلُكَ أَنْ تُصَلِّيَ عَلَى مُحَمَّدٍ نَبِيِّ رَحْمَتِكَ، وَكَلِمَةِ
نُورِكَ، وَأَنْ تَمْلَأَ قَلْبِي نُورَ الْيَقِينِ، وَصَدْرِي نُورَ
الْإِيمَانِ، وَفِكْرِي نُورَ النِّيَّاتِ، وَعَزْمِي نُورَ الْعِلْمِ،
وَقُوَّتِي نُورَ الْعَمَلِ، وَلِسَانِي نُورَ الصَّدَقِ، وَدَيْنِي
نُورَ الْبَصَائِرِ مِنْ عِنْدِكَ، وَبَصَرِي نُورَ الضِّيَاءِ،
وَسَمْعِي نُورَ الْحِكْمَةِ، وَمَوَدَّتِي نُورَ الْمَوَالَاةِ مُحَمَّدٍ
وَأَلِهِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ، حَتَّى أَلْقَاكَ وَقَدْ وَفَيْتُ بِعَهْدِكَ
وَمِثَاقِكَ، فَتَعَشَّيْنِي رَحْمَتِكَ، يَا وَلِيَّ يَا حَمِيدُ، اللَّهُمَّ
صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ حُجَّتِكَ فِي أَرْضِكَ، وَخَلِيفَتِكَ فِي
بِلَادِكَ، وَالدَّاعِي إِلَى سَبِيلِكَ، وَالْقَائِمَ بِقِسْطِكَ،
وَالثَّائِرَ بِأَمْرِكَ، وَلِيَّ الْمُؤْمِنِينَ، وَبَوَارِ الْكَافِرِينَ،
وَمُجَلِّي الظُّلْمَةِ، وَمُنِيرَ الْحَقِّ، وَالنَّاطِقَ بِالْحِكْمَةِ
وَالصَّدِّيقَ، وَكَلِمَتِكَ الثَّامَّةَ فِي أَرْضِكَ، الْمُرْتَقِبَ

الْخَائِفِ، وَالْوَلِيَّ النَّاصِحِ، سَفِينَةَ النَّجَاةِ، وَعَلِمَ
الْهُدَى، وَنُورَ أَبْصَارِ الْوَرَى، وَخَيْرَ مَنْ تَقَمَّصَ
وَارْتَدَى، وَمُجَلِّي الْعَمَى، الَّذِي يَمَلَأُ الْأَرْضَ عَدْلًا
وَقِسْطًا، كَمَا مِلْتَّ ظُلُمًا وَجَوْرًا، إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ
قَدِيرٌ، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى وَلِيِّكَ وَابْنِ أَوْلِيَائِكَ الَّذِينَ
فَرَضْتَ طَاعَتَهُمْ، وَأَوْجَبْتَ حَقَّهُمْ، وَأَذْهَبْتَ عَنْهُمْ
الرَّجْسَ وَطَهَرْتَهُمْ تَطْهِيرًا، اللَّهُمَّ أَنْصُرْهُ وَأَنْتَصِرْ
بِهِ لِدِينِكَ، وَأَنْصُرْ بِهِ أَوْلِيَائَكَ، وَأَوْلِيَائَهُ وَشِيعَتَهُ
وَأَنْصَارَهُ، وَاجْعَلْنَا مِنْهُمْ، اللَّهُمَّ أَعِذْهُ مِنْ شَرِّ كُلِّ
بَاغٍ وَطَاغٍ، وَمِنْ شَرِّ جَمِيعِ خَلْقِكَ، وَاحْفَظْهُ مِنْ بَيْنِ
يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ، وَعَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ، وَاحْرُسْهُ
وَامْنَعْهُ مِنْ أَنْ يُوصَلَ إِلَيْهِ بِسُوءٍ، وَاحْفَظْ فِيهِ
رَسُولَكَ، وَآلَ رَسُولِكَ، وَأَظْهِرْ بِهِ الْعَدْلَ، وَأَيِّدْهُ

بِالنَّصْرِ، وَانْصُرْ نَاصِرِيهِ، وَاخْذُلْ خَاذِلِيهِ، وَأَقْصِمِ قَاصِمِيهِ، وَأَقْصِمِ بِهِ جَبَابِرَةَ الْكُفْرِ، وَأَقْتُلْ بِهِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ، وَجَمِيعَ الْمُلْحِدِينَ حَيْثُ كَانُوا مِنْ مَشَارِقِ الْأَرْضِ وَمَغَارِبِهَا، بَرِّهَا وَبَحْرَهَا، وَامْلَأْ بِهِ الْأَرْضَ عَدْلًا، وَأَظْهِرْ بِهِ دِينَ نَبِيِّكَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ، وَاجْعَلْ لِي اللَّهُمَّ مِنْ أَنْصَارِهِ وَأَعْوَانِهِ، وَاتَّبَاعِهِ وَشِيعَتِهِ، وَأَرِنِي فِي آلِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ مَا يَأْمُلُونَ، وَفِي عَدُوِّهِمْ مَا يَحْذَرُونَ، إِلَهَ الْحَقِّ آمِينَ، يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ^۱.
پایان

۱. بحارالانوار، جلد ۹۹، صفحه ۸۱، حدیث ۱؛ احتجاج، جلد ۲، صفحه ۴۹۲ با اندکی تفاوت.